

ЗМІСТ

ВСТУП	_____
Розділ 1. Ознайомлення з лісгоспом	_____
Розділ 2. Рубки головного користування	_____
Розділ 3. Рубки формування та оздоровлення лісів	_____
Розділ 4. Лісова таксація і лісовпорядкування	_____
Розділ 5. Лісонасіннева справа	_____
Розділ 6. Лісові розсадники	_____
Розділ 7. Лісові культури і лісомеліорації	_____
Розділ 8. Лісозахист	_____
Розділ 9. Охорона лісу	_____
Розділ 10. Лісозаготівлі і переробка деревини	_____
Розділ 11. Лісові побічні користування і підсобне виробництво	_____
Розділ 12. Організація праці та заробітної плати	_____
Розділ 13. Облік і діловодство	_____
ВИСНОВОК	_____

ВСТУП

Основною метою написання звіту є закріплення теоретичних та практичних знань, які отримані як під час навчання у « **ЧЕРНІГОВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ** », так і при проходженні практики. Виробнича аналітична практика забезпечує можливість отримання виробничого досвіду та продовження наукового дослідження в сфері лісового господарства.

Завданнями практики є вивчення галузей лісового господарства і закріплення, систематизація та поглиблення знань з фаху навчання сучасних форм і методів господарювання, формування вміння реально оцінювати переваги і недоліки різних форм господарювання.

Об'єктом проходження практики є КСЛП «Агролісгосп».

Головним напрямком лісогосподарського виробництва в Україні, у зв'язку з докорінною зміною соціальної та економічної ситуації в державі, є забезпечення сталого розвитку галузі, спрямоване на більш повне задоволення потреб народного господарства й населення країни в продукції та корисностях лісу за рахунок підвищення ефективності його функціонування.

В новій економічній ситуації значення лісогосподарського комплексу в розвитку країни значно підвищується, а отже, пошук шляхів більш ефективного його функціонування, розробки організаційно - економічних механізмів їх реалізації в новій економічній ситуації набуває особливої актуальності.

У звіті використовуються основні галузі діяльності підприємства. При написанні звіту була використана різна документація яка ведеться на підприємстві. Звіт складався з основних предметів які ми вивчали в Університеті.

Головним напрямом цього підприємства « Агролісгосп » є ведення лісового господарства, а саме це вирощування та переробка деревини на нижньому складі та продаж її, також отримання прибутку за продаж

пиломатеріалів та лісоматеріалів за певними конкурентними цінами на ринку. Стосовно видів *виробничої діяльності* КСЛП, то лісогосподарське підприємство «Агролісгосп» займається такими видами: лісівництво та лісозаготівлі.

Метою практики є: закріплення знань з предметів які ми вивчали в навчальному закладі.

Завданням є: аналіз виробничих процесів які відбуваються на підприємстві.

Розділ 1

Ознайомлення з лісгоспом

1.1. Місцезнаходження і площа

Коропське спеціалізоване лісогосподарське підприємство «Агролісгосп» (далі лісгосп) розташований в східній частині Чернігівської області на території коропського адміністративного району (див.табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Адміністративно-організаційна структура та загальна площа

№№ Майстерських діляниць	Адміністративні райони	Площа, га
1	Коропський	1850,0
2	_*-	2665,0
3	_*-	2698,7
4	_*-	1705,0
5	_*-	2131,0
Разом по агролісгоспу		11049,7
в т.ч за адмінрайонами	Коропський	11049,7

Зовнішні межі агролісгоспу, майстерських діляниць, адміністративного району показані на картах-схемах (див . табл.1.2).

Таблиця 1.2

Віднесення лісів до місця органів влади

Назви органів влади	№№ майстерських діляниць	Перелік кварталів	Площа, га
Коропський район			
Покошицька сільська рада	1	1-10	1076,0
Оболонська сільська рада		43-51	754,0
Риботиська сільська рада		61	20,0

Разом			1850,0
Понорницька сільська рада	2	36-42	630,0
Вербівська сільська рада		11-35	2035,0
Разом			2665,0
Риботинська сільська рада	3	60,62,63,139	216,7
Сохачівська сільська рада		64-68	234,0
Оболонська сільська рада		52	106,0
Нехаївська сільська рада		91-99	854,0
Шабалинівська сільська рада		79-90	850,0
Рижківська сільська рада		100-107	438,0
Разом			2698,7
Райгородська сільська рада	4	53-57	362,0
Лукнівська сільська рада		58,59	211,0
Краснопільська сільська рада		69-78	912,0
Вільненнська сільська рада		129,130	220,0
Разом			1705,0
Жовтнева сільська рада	5	108-116	407,0
Карильська сільська рада		117-121,140	327,0
Черевоненнська сільська рада		122-128	785,0
Пролетарська сільська рада		131-137	612,0
Разом			2131,0
Усього по агролісгоспу			11049,7

Організація території. Обсяг та характер виконаних лісовпорядкованих робіт. Корпське СЛП «агролісгосп» було організоване в

1975 році згідно Постанови Ради колгоспів за № 4 від 29 грудня 1975 року на базі колгоспів району.

Після реформування підприємства агропромислового комплексу їх ліси були передані у постійне користування спеціалізованому лісогосподарському комплексу підприємстві (КСЛП) «Агролісгосп» у відповідності з рішенням Чернігівської обласної Ради від 27 березня 2001 року.

В 2001 році в агролісгоспі проведені роботи по виготовленню держ. актів на право постійного користування землею без земель, зарезервованих для створення природно-заповідних територій.

В 2003 році лісовпорядкуванням були охоплені землі лісового фонду, які були на матеріялах попереднього лісовпорядкування, але в державні акти не включені (площа до 5 га). Таких земель було враховано та погоджено з відділом земельних ресурсів Коропського району.

Перше лісовпорядкування лісів, які входять до складу агролісгоспу, проведено в 1982 році Українською лісовпорядкованою експедицією.

Наступні лісовпорядні роботи проводились в 1992 році. В архівах збереглися такі матеріали цих робіт: таксаційні описи, планшети, плани лісонасаджень.

Попереднє лісовпорядкування лісів було проведено в 2003 році Київською лісовпорядкованою експедицією.

Наступні лісовпорядні роботи проводились в 1992 році. В архівах зберегли такі матеріали цих робіт: таксаційні описи, планшети, плани лісонасаджень.

Попереднє лісовпорядкування лісів було проведено в 2003 році Київською лісовпорядною експедицією. Роботи виконувалися відповідно до вимог лісовпорядної інструкції 1986 року за 1 розрядом на території, на яку виготовлені державні акти.

Нинішнє лісовпорядкування було проведено за 1 розрядом у відповідності з вимогами чинної лісовпорядною інструкції, рішення 1

лісовпорядної наради і технічної наради за підсумками польових робіт (див. табл.1.3).

Лісовпорядкування проведено за методом класів віку, який полягає в утворенні госпчастин, господарських секцій, господарств, які складаються з сукупності однорідних за складом і продуктивністю деревостанів, об'єднаним одним віком і способом рубки лісу. Первинною обліковою одиницею є таксаційний виділ, а первинною розрахунковою одиницею-господарська секція. Усі розрахунки є здійснені на основі підсумків розподілу площ і запасів насаджень господарських секцій за класами віку.

Таблиця 1.3

Основні показники проведеного лісовпорядкування

Показники	Одиниці вимірювання	Обсяги
1. Площа лісовпорядкування	га	11049,7
в т.ч. з використанням ортофотопланів	га	11049,7
2. Кількість кварталів	шт.	140
3. Площа кварталів:		
- Максимальна	га	203
- Мінімальна	га	5
- Середня	га	79
4. Кількість таксаційних виділів	шт.	4205
5. Середня площа таксаційного виділу	га	2,6
6. Закладено площадок вимірювально-перелікової таксації	шт.	200
7. Закладено площадок на визначення сум площ поперечних перерізів деревостанів	шт.	334
8. Закладено пробних площ – усього	шт.	5
9. Кількість планшетів	шт.	49

Геодезичною (картографічною) основою для складання лісовпорядних планшетів стали державні акти на право постійного користування 2001 року, матеріали лісовпорядкування 2003 року (див. табл.1.4).

Квартальна мережа залишається без змін.

Для таксації деревостанів використовувалися спектрозональні ортофотоплани задовільні якості.

Таблиця 1.4

Зміна площі в ревізійний період

№№ Майстерських дільниць	Найменування адміністративних районів	Площа в га за даними			
		тепе- рішньо- го лісо- впоряд- кування	поперед- нього лісовпо- рядку- вання	держав- ного обліку лісів на 01.01. 2011 р.	Земель- ного балансу на 01.01. 2013 р.
1	Коропський	1850,0	1706,0	1850,0	1850,0
2	-*-	2665,0	2809,0	2665,0	2665,0
3	-*-	2698,7	2697,0	2698,7	2698,7
4	-*-	1705,0	1705,0	1705,0	1705,0
5	-*-	2131,0	2131,0	2131,0	2131,0
Разом по Підприємству		11049,7	11048,0	11049,7	11049,7

Збільшення площі підприємства на 1.7 га пояснюється включенням території.

Розташуванням контори згідно довідки, виданої відділом Держземагенства у Коропському районі Чернігівської області

Таксація лісового фонду здійснюється окомірною-вимірювальним методом, основаному на поєднанні окомірної таксації з вибірковою вимірювальною і переліковою таксацією дані якої є основою для таксаційної

характеристики виділу. Для корегування запасів на 1 га під час окомірної таксації, а також визначення вігування запасів на 1 га під час окомірної таксації, а також визначення відносних повнот під час вибіркової вимірювальної і перелікової таксації використовувалися таблиці « Сум площ перерізів та запасів деревостанів при повноті 1.0, розроблених кафедрою лісової таксації УСГА, затверджених Мінлісгоспом України від 15 листопада 1991 року.

Крім значних таблиць використовуються такі нормативні документи:

- Порядок поділу лісів на категорії та виділення особистого захисту лісових ділянок'', затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 2007 року за № 733.

- Лісовий кодекс України. Закон України № 3404- IV від 08 лютого 2006 року.

- Земельний кодекс України, Закон України № 2768- III від 25 жовтня 2005 року.

- Порядок спеціального використання лісових ресурсів, затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 761 від 23 травня 2007 року.

- Правила рубок головного користування в лісах України (рівнинних лісів), затверджено наказом держкомлісгоспу України № 364 від 23.10.2009р. і постановою Кабінету Міністрів України № 175 від 24 лютого 2010 року.

- Правила поліпшення якісного складу лісів, затверджено постановою кабінету міністрів України № 724 від 12 травня 2007 року.

- Методика визначення розрахункової лісосіки, затверджено наказом держкомлісгоспу України № 105 від 14.09.2000 року.

- Інструкція про порядок погодження та затвердження розрахункових лісосік, затверджено наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища № 38 від 05.02.2007 року.

- Санітарні правила в лісах України, затверджено постановою кабінету Міністрів № 505 від 27 липня 1995 року.

- Правила відтворення лісів, затверджено постановою кабінету міністрів України № 303 від 13 березня 2007 року
- Інструкції з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів, затверджена наказом міністерства лісового господарства України № 62 від 08.07.1997 року.
- Система ведення лісового насадництва, затверджена наказом Міністерства лісового господарства України № 77 від 20.07.1996 року.
- Порядок заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України'', затверджено постановою кабінетів міністрів України № 449 від 23 квітня 1996 року.
- Закон України № 12878- XIV від 14 грудня 1999 року, '' про природно заповідний фонд України''.

1.2. Природньо-кліматичні умови

Згідно лісорослинного районування територія агролісгоспу відноситься до зони змішаних лісів Східно Українського Полісся підзони Новгород-Сіверського Полісся.

Клімат району розташування агролісгоспу помірно - континентальний і характеризується м'якою зимою, теплим літом і великою кількістю опадів.

Коротка характеристика кліматичних умов, що мають значення для лісового господарства, 1.3.1.

Із кліматичних факторів, що негативно впливають на ріст і розвиток лісових насаджень є пізні весняні і осінні заморозки.

Територія агролісгоспу за характером рельєфу є рівнинна. Південна частина агролісгоспу представлена слабо хвилястою рівниною з нахилом частково на північний захід р. Десна. Із особливостей рельєфу слід відмітити наявність невеликих низин із незначною водопроникністю (див.табл.1.6).

Лісові контури агролісгоспу, в основному, розміщені на еродованих, частково на підвищених формах рельєфу.

Формування ґрунтів відбувалося в залежності від ступеня вологості і ґрунтоутворюючих порід.

Ґрунтоутворюючі породи є льодовикові (флюіглянціальні) відкладання, переважно глинисто-піщані і супіщані.

Найбільш характерними і поширеними є ґрунти: - дерново-середньо підзолисті глинисто-супіщані і супіщані.

Найбільш характерними і поширеними є ґрунти: - дерново-середньо-підзолисті глинисто-супіщані середньо-розвинуті; дерново-підзолисті

Глинисто супіщані; темно-сірі лісові суглинисті; дерново глеєві.

В цілому, ґрунти району розташування агролісгоспу придатні для вирощування цінних деревних порід, про що свідчить достатньо високий середній клас бонітету (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Кліматичні показники

Найменування показників	Одиниця вимірювання	Значення	Дата
1. Температура повітря			
- середньорічна	градус	+ 5,7	
- абсолютна максимальна	градус	+37,0	
- абсолютна мінімальна	градус	-33,9	
2. Кількість опадів на рік	мм	580	
3. Тривалість вегетаційного періоду	днів	195	
4. Пізні весняні заморозки			27 квітня
6. Середня дата замерзання рік			жовтень
7. Середня дата початку паводку			грудень
8. Сніговий покрив			15 квітня
- товщина	см	22	
- час появи			10 жовтня
- час сходження у лісі			10 березня
9. Глибина промерзання ґрунту	см	35	
10. Напряв переважаючих вітрів по			

сезонах:		
- зима	румб	З
- весна	румб	ПдЗ
- літо	румб	ПдЗ
- осінь	румб	ПнЗ
11. Середня швидкість панівних вітрів за сезонами:		
- зима	м/сек.	5,0
- весна	м/сек.	5,2
- літо	м/сек.	4,3
- осінь	м/сек.	4,8
12. Відносна вологість повітря (середня)		
		79

Ерозійні процеси на території підприємства не виявлені.

Таблиця 1.6

Характеристика рік та водоймищ

Найменування рік та водоймищ	Куди впадає ріка	Загальна протяжність, км площа водоймищ, га	Ширина лісових смуг вздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ, м	
			згідно нормативів	фактична
Десна	Дніпро	1126	3000	3000
Сейм	Дніпро	748	3000	3000
Старик	Десна	24	150	150
Стридень	Десна	24	150	150

Територія агролісгоспу розташована на березі ріки Десна.

За ступенем вологості більша частина ґрунтів відноситься до свіжих і вологих. На долю лісових ділянок з надмірним зволоженням приходить 14.4% площі, вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Болота займають площу 115.9 га.

Рівень ґрунтових вод коливається від 0.5 до 4.0 м в залежності від рельєфу.

1.3. Економічні умови

3.1. Основні галузі народного господарства в районі розташування агролісгоспу

Район розташування агролісгоспу відноситься до числа сільськогосподарського району області.

Провідною галуззю народного господарства є вирощування зернових культур і тваринництва. Із кормових культур вирощується картопля і буряк.

Переробкою деревини займається цех переробки агролісгоспу.

Лісистість адміністративного району, на території якого розташований агролісгосп 26.2 %. Ліси на території району розташовані рівномірно.

Обсяги заготівлі деревини та її реалізація. В 2012 році в лісах агролісгоспу в цілому було заготовлено 25.36 тис.м³ ліквідної деревини, в т.ч ділової – 15.23 тис.м³. Із загального обсягу ліквідної і ділової деревини хвойні породи складають відповідно 14.71 тис.м³ (8.83 тис.м³) твердолистяні породи – 0.05 тис.м³ (0.31 тис.м³), м'яколистяні породи – 10.60 тис.м³ (6.09 тис.м³).

Основні сортименти, які заготовляють в агролісгоспі: пиловник – 60 %, фанерна сировина – 18 %, будівельний ліс і рудстояк – 22 %.

Найбільшими споживачами деревини є: внутрішній ринок – 90 % . на експорт реалізується 10 % деревини.

Найбільшим попитом в споживачів користується пиловник.

Характеристика шляхів транспорту. Район розташування агролісгоспу характеризується розвинутою мережею шляхів транспорту загального користування. Основними транспортними магістралями в зоні діяльності

агролісгоспу є залізниця Алтинівка – Короп, атомобільні дороги: міжнародні Київ – Москва, регіональні: Авдіївка – Понорниця, Короп – Пролетарське, територіальні: Вільне – Кролевець, Сосниця – Короп – Нехаївка – Шабалинів.

Протяжність лісогосподарських доріг на території агролісгоспу складає 15 км, із них з твердим покриттям – 1 км. Загальна протяжність шляхів транспорту за нормативами на 1000 га площа складає 16 км, а ступінь забезпеченості відповідно до нормативів – 9 %. Більшість лісових доріг має невисокий технічний стан.

Віднесення лісів до поясів розрядів ставок збору за заготівлю деревини основних лісових порід. Ліси агролісгоспу віднесені до I поясу ставок збору за заготівлю деревини основних лісових порід. Розподіл лісів за розрядами ставок збору проведено Згідно чинного Податкового кодексу України в частині розділу XVII (див. табл.1.7).

«Збір за спеціальне використання лісових ресурсів» згідно ставок збору за заготівлю деревини основних лісових порід також рішення облвісколкому від 2003 року.

Існуючий площі на пояси і розряди ставок збору не відповідає сучасним економічним умовам і потребує перегляду.

Таблиця 1.7

Поділ території агролісгоспу за розрядами ставок збору за заготівлю деревини основних лісових порід

№№ майстерських дільниць	Пункт відванта- ження деревини	Номери кварталів	Розряди ставок збору	Площа, га
--------------------------------	---	---------------------	----------------------------	--------------

1. Існуючий				
		Пояс ставок збору	I	
1	сmt. Короп	39-42	II	368
		1-10, 36-38,138	III	1338
Разом				1706
2	сmt. Короп	47,49-51,61	I	431
		13,15,16,18,19,21,22	II	1749
		24-35,43-46,48		
		11,12,14,17,20,23	III	629
Разом				2809
3	сmt. Короп	52,60,62,66	I	337
		63-65,67,68,89,79-81,	II	1857
		91-107		
		82-88,90	III	503
Разом				2697
4	сmt. Короп	58,129,130	III	354
		53-57,59,69-78	III	1351
Разом				1705
5	сmt. Короп	119-128,134-136	II	1682
		108-118,131-133,137	III	449
Разом				2131
Усього				11048
у т.ч розрядами			I	1122

ставок збору	II	7007
	III	2919

Продовження таблиці 1.7

№№ Майстерських дільниць	Пункт відванта- ження деревини	Номери кварталів	Розряд ставок збору	Площа, га
2. Запроектований				
1	сmt. Короп	47,49-51,61	I	431,0
		9,43-46,48	II	490,0
		1-8,10,138	III	929,0
Разом				1850,0
2	сmt. Короп	12-42	II	2520,0
		11	III	145,0
Разом				2665,0
3	сmt. Короп	52,60,62,63,66,68	I	368,7
		64,65,67,79-82, 87-107,139	II	2100,0
		83-96	III	230,0
Разом	сmt. Короп			2698,7
4	сmt. Короп	56,58,129,130	I	372,0
		53-55,57,59,69-78	II	1333,0
Разом				1705,0

5	сmt. Кoрoп	117,118,120,121,140	I	288,0
		108-116,119,122-128	II	1462,0
		131,135,136		
		132-134,137	III	381,0
Разом				2131,0
Усього				11049,7
у т.ч за розрядами			I	1459,7
ставок збору			II	7905,0
			III	1685,0

Запроектований розподіл площі лісів за поясами і розрядами ставок збор приводить на карті схемі.

Заготовлена деревина вивозиться для переробки на нижній склад, який знаходиться сmt. Кoрoп. Пунктом відвантаження деревини з агролісгoспу є сmt. Кoрoп.

1.4. Рівень інтенсивності ведення лісового господарства і виробнича потужність агролісгoспу

Господарська діяльність агролісгoспу спрямована на дотримання принципів безперервного невиснажливого і раціонального використання лісових ресурсів, збереження умов відтворення високопродуктивних стійких насаджень, їх екологічних та інших корисних властивостей.

Показники середньорічного розміру лісокористування на кінець ревізійного періоду – 2,28 м³, з 1 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок, ступінь використання середнього приросту на 1 га 90 %, щорічний обсяг створення лісових культур – 31,4 га вказують на високу інтенсивність ведення лісового господарства (див.табл.1.8).

Технічне і транспортне забезпечення достатнє.

Ступінь забезпечення транспортними засобами становить 100 %.
Виробничим фондом лісгосп забезпечений на 100 %, житловим на 100%.
Кадрами постійних робітників агролісгосп забезпечений на 100 %
(див.табл.1.8).

Таблиця 1.8

Рівень інтенсивності ведення лісового господарства

Найменування показників	Одиниця вимірю- вання	Середньо- річні обсяги за ревізійний період	Запроектом нинішнього л/в
1. Річний розмір лісокористування			
(ліквід) – усього	тис. м ³	23,79	34,05
в т.ч. від рубок головного кори- стування	тис. м ³	12,17	20,21
2. Середній розмір лісокорис- тування з 1 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок	м ³	2,28	3,31
3. Річний обсяг робіт з лісовідно- влення:			
створення лісових культур	га	31,4	50,8
природне поновлення	га	24,5	39,6
4. Відсоток використання лісосі- чних відходів	%	70	80

Значення лісового господарства в економіці району розташування агролісгоспу і охороні довкілля. Лісове господарство в економіці району розташування займає важливе значення.

Основні напрями його розвитку полягають у забезпеченні потреб народного господарства в деревині, збереження і підвищення продуктивності

лісових земель, водоохоронних, захисних, рекреаційно оздоровчих і науково-пізнавальних функцій лісу.

Наявні в лісовому фонді сільськогосподарські угіддя використовуються для потреб лісової охорони, робітників і службовців.

Випас худоби в лісовому фонді не проводиться.

Побічним лісовим користування агролісгосп не займається.

Мисливська фауна в лісах агролісгоспу представлена такими видами як: лось, козуля, кабан, бобр, заєць-русак, вовк, лисиця, качки, кулики, голуби.

Полювання носить любительський характер.

Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе і природо-охоронне і оздоровче значення.

Сертифікація лісів. Сертифікація лісів в господарстві не проводилась. Метою сертифікації лісів є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства. Наявність сертифікації засвідчує, що лісова продукція надходить з лісів, ведення лісового господарства в яких здійснюється на принципах невиснажливого, постійного і безперервного лісокористування, з врахувань питань охорони довкілля, збереження біорізноманіття, інтересів працівників лісу та місцевого населення.

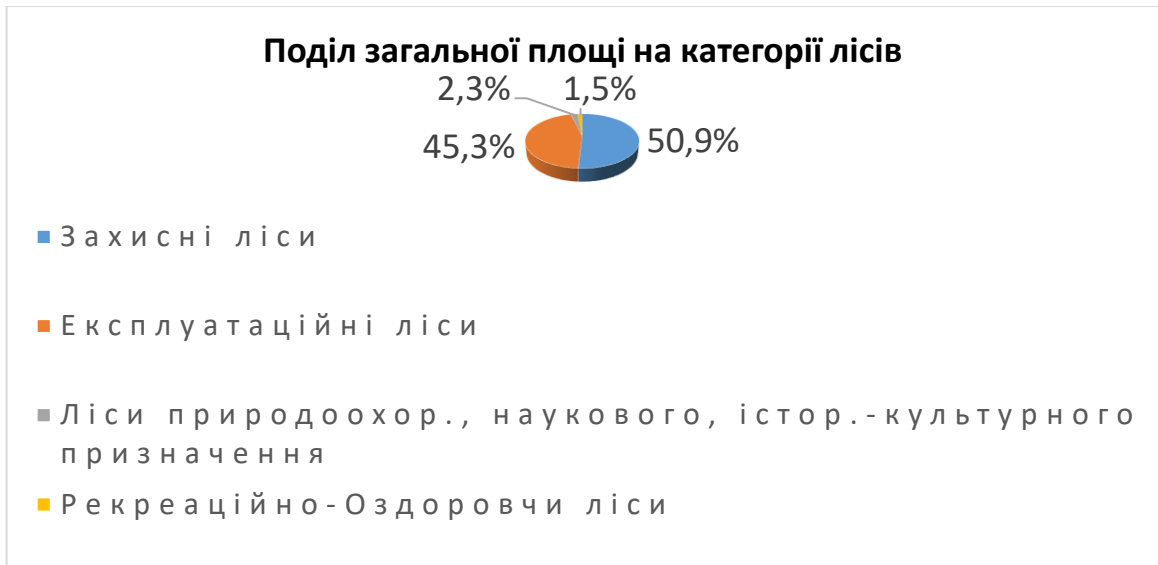
Основні положення організації ведення лісового господарства.
характеристика лісового фонду. Поділ лісів на категорії (див. табл.1.9).

Таблиця 1.9

Категорії лісів

Категорії лісів	Площа за даними лісовпорядкування	
	га	%
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення		
Пам'ятники природи	5,4	
Заказники	77,7	0,8
Національні природні парки (зони регулярної рекреації)	166,8	1,5
Разом	249,9	2,3
Рекреаційно-оздоровчі ліси		
Ліси у межах населених пунктів	31,8	0,3
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	21,0	0,2
Рекреаційно-оздоровчі ліси поза межами зелених зон	112,7	1,0
Разом	165,5	1,5
Захисні ліси		
Ліси протиерозійні	1394,3	12,6
Ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг	232,6	2,1
Ліси уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів	1029,7	9,3
Байрачні та інші захисні ліси	2970,4	26,9
Разом	5627,0	50,9
Експлуатаційні ліси		
Експлуатаційні ліси	5007,3	45,3
Всього по агролісгоспу	11049,7	100,0

Дивитися рисисунок 1.1

Рисунок 1.1

Рисунок 1.1. Існуючий поділ лісів на категорії проведено згідно

Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок, затверджено постановою КМ України від 06.04.07 р. № 733 та затверджено наказом Держлісагенства України № 12 від 17.01.2012 р. Згідно наказу Чернігівського ОУЛМГ № 163 від 27.05.2010 р. затверджено особливо захисні лісові ділянки.

Існуючий поділ площі на категорії лісів відповідає господарському призначенню, природним та економічним умовам району розташування агролісгоспу.

Територіальне розміщення існуючого поділу лісів на категорії показано на карті-схемі.

Розділ 2

Рубки головного користування

2.1. Розмір річної лісосіки по видах рубок, по площі і по запасу

Агролісгосп мав затверджену розрахункову лісосіку рубок головного користування 2004-2013 роки, яку було запроектовано лісовпорядкуванням.

Фактичний обсяг заготівлі, в середньому, за рік становив 82,4 % середньорічний обсяг діючої розрахункової лісосіки за ревізійний період. Недоруб розрахункової лісосіки пояснюється економічними умовами і недоступністю окремих ділянок лісосік розподілу через надмірну зволоженість (див. табл. 2.3).

Вихід ділової деревини протягом всього ревізійного періоду відповідає в цілому підприємству запроектованому лісовпорядкуванням. Розбіжність між фактичним виробітком ділової деревини та даними розрахункової лісосіки не виявленна.

Рубки головного користування на 100 % проведені в місцях запроектованого лісовпорядкування.

Діюча розрахункова лісосіка і фактичний відпуск деревини відповідає при безперервного і невиснажливого лісокористування.

Таблиця 2.10

**Виконання преку рубок головного користування (площа – га;
запас – тис. м³)**

Господарства	Середньорічний обсяг розрахункової лісосіки запроектованої лісовпорядкуванням			Фактичний відпуск деревини в середньому за рік		
	Площа	Запасу ліквідів	В тому числі ділової	Площа	Запасу ліквідів	В тому числі ділової
Усього по агролісгоспу						
Суцільно лісосічні рубки						
Хвойні	6,0	1,62	1,24	4,4	1,57	
Твердолистяні	2,0	0,38	0,21	1,5	0,34	
М'яколистяні	54,1	1,49	5,55	39,4	8,88	
Разом	62,0	13,49	7,00	45,3	10,79	
У 2010 році відбувалися зміни у розрахунковій лісососіці у відповідності з рішенням Суцільнолісосічної рубки						
Хвойні	14,3	3,87	2,94	9,7	3,38	
Твердолистяні	5,5	1,04	0,57	3,7	0,66	
М'яколистяні	65,8	14,00	6,72	44,9	11,86	
Разом	85,6	18,91	10,23	58,3	15,90	

Основні порушення Правил рубок головного користування і Правил соціального використання лісових ресурсів лісовпорядкуванням не виявленні.

В цілому рубки головного користування проводились згідно діючих норм і встановленого впливу на стан лісового фонду не мали.

2.2. Прийняті системи і способи рубок

Існують наступні системи і способи рубок:

Спосіб рубки вузькими пасіками.

При цьому способі лісосіка розмічається на пасіки, ширина яких приблизно дорівнює середній висоті насадження (25-30 м). Посередині пасіки розміщається пасічний трелювальний волок. Розробка пасіки починається з розробки волока з ближнього до ЛНП кінця. Деревина на волоці спилюються на рівні з поверхнею ґрунту так, щоб їх вершини лежали в напрямку до ЛНП.

Трелювання проводиться з вершин хлистами. Після розробки волока пасіку розробляють стрічками з ближнього до ЛНП кінця. Деревина на стрічці звалюється так, щоб їх вершини лежали на волоці, а кут між волоком і стовбуром складав $25-30^{\circ}$ і менше. Трелювання проводиться хлистами за вершини. Таким чином розробляються всі стрічки. При цій схемі зберігається близько 70% підросту висотою до 0.5 м влітку і до 1 м взимку за наявності снігу.

Спосіб розробки лісосіки методом звалювання на підкладочне дерево.

При цьому способі лісосіка розмічається на пасіки, ширина яких дорівнює приблизно середній висоті насадження (25-30 м). Посередині пасіки розмічається трелювальний волок. Розробка пасіки починається з розробки волока з дальнього від ЛНП кінця. Деревина на волоці спилюється на рівні з поверхнею ґрунту так, щоб їх комлі лежали в напрямку до ЛНП. Трелювання деревини проводиться за комлі деревами або хлистами. Після розробки волоку пасіку починають розробляти з дальнього до ЛНП кінця. Спочатку на стрічці біля волоку знаходять товсте дерево, і звалюють його так, щоб кут між стовбуром і волоком становив $30-40^{\circ}$. Це дерево називається підкладочним, інші дерева на стрічці звалюються так, щоб їх стовбури лежали на підкладочному дереві, а вершини на волоку - в одній точці. Трелювання проводиться за комлі деревами або хлистами. При цьому способі полегшується робота чокерувальника і зберігається близько 70% підросту висотою до 0,5 м влітку і до 1 м взимку при наявності снігу.

Система розробки лісосіки без збереження підросту.

Використовуючи цей спосіб лісосіка розмічається на пасіки, ширина яких дорівнює 35-40 м. Посередині кожної пасіки розмічається пасічний трелювальний волок. Розробка пасіки починається з розробки трелювального волока з дальнього від ЛНП кінця. Деревина на волоці спилюється так, щоб їх комлі лежали в напрямку до ЛНП, а пні були на рівні з поверхнею ґрунту. Трелювання деревини з волоків проводиться за комлі деревами, хлистами або

круглими сортиментами. Після розробки волока пасіку починають розробляти з дальнього від ЛНП кінця стрічками. Стрічки закладаються шириною 8-10 м під кутом 45-60° до волоку. Дерев на стрічці звалюються так, щоб вони лежали комлями в напрямку до ЛНП. Трелювання проводиться за комлі деревами, хлистами, круглими сортиментами.

Спосіб розробки лісосіки вузькими стрічками.

При цьому способі лісосіка розмічається на пасіки шириною 40-50 м, посередині пасіки розмічається волок. Пасіка розмічається на три стрічки (I, II, III). Розробка пасіки починається з підготовки волока. Вимічені дерева спилуються на рівні з поверхнею ґрунту вершинами до ЛНП. Трелюється деревина за вершини хлистами. Після розробки волока розробляють центральну, а потім бічні стрічки. Дерев звалюють тільки ті, які вимічені. Вимічені дерева звалюють так, щоб їх вершини лежали на волоці. Трелюється деревина за вершини хлистами.

В лісгоспі використовують систему рубки на підкладочне дерево, таким чином зберігається підріст, а також використовують систему розробки лісосік вузькими стрічками.

2.3. Поступові і вибіркові рубки—кількість прийомів, інтенсивність кожного з прийомів, строк повторності, особливості відбору дерев в кожен прийом рубки

До системи поступових рубок відносять рівномірно-поступові, групово-поступові і смугово-поступові рубки.

Наприклад рівномірно-поступова рубка виконується за 4 прийоми.

Підготовчий-мета полягає у підготовці деревостану до масового цвітіння і плодоношення. Для цього з деревостану вирубують 20-25% гірших дерев, повнота зменшується до 0,7-0,8. Насіннєвий— призначається через 3-4 роки, мета—забезпечення масового утворення підросту в результаті цвітіння і плодоношення. Вирубують 20-25% гірших дерев, повнота 0,5-0,6.

Після рубки проводять рихлення ґрунту для покращення умов проростання насіння. Освітлювальний—призначається через 3-5 р після 2, мета—освітлити групи підросту що до цього часу вже утворилися. З деревостану вирубують 20-25% гірших дерев у місцях де підріст вже утворився і ці дерева його затіняють. Повнота знижується до 0,3-0,4. Завершальний—призначається через 3-5 р після 3. В рубку призначається решта дерев стиглого віку, оскільки на площі вже утворилось молоде насадження.

2.4. Облік збереженого підросту на зрубі і проектування лісовідновлюваних заходів на них

В К С Л П розрахунок на природне поновлення не ведеться, бо лісові масиви створюються способом посадки лісових культур.

2.5. Відведення лісосік і оформлення їх в натурі. Матеріально-грошова оцінка деревини

Відведення ділянки під РГК.

Відведення насаджень в лісгоспі розпочинаються з підбору ділянки по таксаційному опису і проектувальних відомостях. Підібрані ділянки оглядаються в натурі. Прорубуються візири і встановлюються діляночні стовпи, виконується бусольна зйомка і складається планчик. Призначення в рубку дерев проводиться бригадою, яку очолює майстер або помічник лісничого. В рубку призначаються дерева стиглого і перестійного віку.

Кожне дерево призначене в рубку заміряється мірною вилкою і способом точкування заноситься до перелікової відомості. На деревах призначених в рубку ставлять на прикореневій лапі незмивною фарбою тавро, а на висоті грудей різцем засічки по господарській придатності.

Після завершення переліку проводять вимірювання висот модельних дерев для визначення середньої висоти по кожній породі. По даній

переліковій відомості робиться матеріальна оцінка, яка являється основною для виписки лісорубного квитка. При складанні матеріальної оцінки необхідно мати сортиментну таблицю. Для користування нею необхідно знати розряд висот і середній діаметр. Розряд висот визначається так: після переліку дерев на лісосіці для трьох центральних ступеней товщини заміряють по три висоти. За допомогою розряду висот в сортиментній таблиці знаходять відповідну породу і розряд і здійснюють матеріальну оцінку.

Лісосіку розробляють вузькими пасіками, ширина пасіки 40 м, напрямом південний. Вимічені дерева спилують так, щоб вершини лажали на волоці. Деревя трелюють за вершини, частіше хлистами. При нарізанні лісосік враховується шкідливо діючий фактор як порушення нормального ходупоповнювальних процесів. На вирубці змінюється навколишнє середовище внаслідок зміни світлового і теплового режимів, режиму зволоження ґрунту. Все це впливає на надґрунтовий покрив, гідрологічні умови, водоохоронні, ґрунтозахисні функції лісу.

2.6. Оперативний контроль за розробкою лісосік

Оперативний контроль за розробкою лісосік здійснює майстер лісу безпосередньо на лісосіці. Він стежить за дотриманням правил техніки безпеки і порядком на лісосіці, забезпечує безпечні умови праці і є відповідальним за розробку лісосіки.

Огляд місць рубок.

Ця робота виконується після завершення рубки. Її мета—оцінка якості виконання рубки. Огляд виконує підрозділ з відведення і таксації лісосік. Терміни виконання огляду: при РГК—5 днів після виконання рубки.

Огляд проводиться по кожній лісосіці окремо, огляду підлягають 100% лісосіки, а також 30 метрові смуги навколо лісосіки.

Комісія повинна мати лісорубний квиток, план лісосіки, техкарту, вимірювальні інструменти, довідку про кількість заготовленої деревини. В першу чергу визначають фактичний об'єм заготовленої деревини і

порівнюють з об'ємом дозволеним в рубку. Розходження допускається по крупній деревині 5%, по іншій 10%.

Всі дані заносяться в акт огляду місць рубок, який підписують всі члени комісії.

РОЗДІЛ 3

Рубки формування оздоровлення лісів

Виконаний обсяг рубок догляду в порівнянні з проектом лісовпорядкування проведений в табл. 1.10

Причини значення відхилень в обсягах рубок, інтенсивності вибірки, виходу ділової деревини пояснюється фактичним станом насаджень.

Стан насадження неохоплених рубками догляду, на рік лісовпорядкування погіршується. В основному, це стосується молодняків, де рубки догляду виконуються лише на 4,9 % (освітлення) і 35,7 % (прочищення).

Протягом ревізійного періоду через незначні обсяги проведення освітлення та доглядів або їх відсутності загинуло 41,2 га незімкнутих лісових культур, відбувалися зміни у складі деревних порід з головних на малоцінні м'яколистяні, як правило з повнотами 0,8-1,0, в згідно протоколу 1-ої лісовпорядної наради освітлення вже не проводиться через недоцінність.

З причини малих обсягів проведення прочищень також відбувається не бажана зміна порід у складі лісових культур, підвищує їх повнота.

Облік рубок догляду за вадами в агролісгоспі ведеться в цілому задовільно.

вибірка									
з									
1 га, м ³	22,8	12,8	22,8	12,8		22,8	56,0	100	
Прохідні									
рубки:									
площа	128,7	127,7	107,0	83,1	12,9	10,7	82,9	12,0	93
загальний									
вирубаний									
запас	2,90	1,99	0,29	0,20	0,20	69,0	0,27	93	
в т.ч.:									
ліквідний	2,60	1,99	0,26	65,4	0,24		0,24	92	
діловий	1,40	0,69	0,14	0,07	50,0		0,13	93	
вибірка									
з									
1 га, м ³	22,5	18,6	22,5	18,7	83,0		22,5	100	
Разом									
рубок									
догляду:									
площа	1086,7	1086,7	389,0	35,8	176,1	57,4	32,6	113,0	
загальний									
вирубаний									
запас	17,91	5,22	2,64	2,64	0,73	27,7	85,0	1,86	
в т.ч.:									
ліквідний									
діловий	5,25	1,19		0,69	0,46	28,0	0,54	78	
вибірка з									
1 га, м ³	16,5	13,4		15,0	12,7	85,0	16,5	110	

Якість проведення рубок догляду і вибірках санітарних рубок значно покращили склад і санітарний стан насадження, підвищення якості і стійкості

насадження. Крім цього, в результаті проведення рубок догляду і вибіркових санітарних рубок отримано досить значний обсяг деревини, необхідно для народного господарства.

Основним методом проведення рубок догляду є комбінований, який поєднує в собі принципи верхового і низового доглядів.

Деревина від рубок догляду і санітарних рубок догляду є комбінований, який поєднує в собі принципи верхнього і низового доглядів.

Вибіркові санітарні рубки мали бути проведені за 3 роки на площі 2172,3 га із запасом зрубаної деревини 22,97 тис.м³. фактично агролісгосп виконав їх на площі 2924,0 га з рубкою 62,16 тис.м³ деревини (в т.ч ділової 22,36), що було викликано фактичним станом насаджень.

Рубки догляду - це планові рубки, які виконуються протягом всього періоду росту деревостанів, починаючи з моменту змикання крон і закінчуються за 10 років до досягнення віку стиглості їх мета: створення кращих умов для росту дерев, що залишаються в насадженні.

Розрізняють 4 види рубок догляду:

- I. - освітлення;
- II. - прочищення;
- III. - проріджування;
- IV. - прохідна рубка.

Кожна рубка догляду характеризується такими показниками:

- I. - вік насадження, в яких призначається дана рубка;
- II. - період повторення рубки;
- III. - головна мета.

Освітлення виконується в насадженнях віком від 4-5 до 10 років.

Період повторення 3-5 років.

Головна мета - освітлити головну породу.

Прочищення виконується в насадженнях віком 11 - 20 років.

Період повторення 3-5 років.

Головна мета - формування бажаного складу.

Прочищення вважають найважливішою рубкою, бо в ході її виконання розпочинають формування бажаного складу деревостану. Освітлення і прочищення ще називають рубки догляду в молодниках.

Проріджування виконують в насадженнях віком починаючи з 21 року і закінчують у хвойних і твердолистяних насадженнях насіннєвого походження в 40 років, а у твердолистяних вегетативного походження і м'яколистяних - в 30 років.

Період повторення 5-10 років.

Головна мета: догляд за формою стовбура і продовжується формування бажаного складу.

Прохідна рубка розпочинається у хвойних і твердолистяних насадженнях насіннєвого походження з 41 року, а у твердолистяних вегетативного походження і м'яколистяних з 31 року і закінчується за 10 років до досягнення віку стиглості. Період повторення 10-15 років. Головна мета: створення умов для збільшення щорічного приросту, а також продовжується догляд за формою стовбура і формування бажаного складу деревостану.

3.2. Методи і способи рубок догляду

При виконанні рубок догляду в молодниках рекомендується застосовувати такі методи:

При виконанні проріджування і прохідної рубки рекомендується застосовувати такі методи: низовий, верховий, комбінований.

Низовий метод. За цим методом деревостан оцінюється поглядом знизу, тобто в першу чергу увага звертається на дерева, які повністю відстали в рості і ті, які не можуть нормально рости і розвиватись. Цей метод називають пасивним, тому що в першу чергу в рубку призначають дерева, які природою приречені на вмирання. Застосовується цей метод в чистих деревостанах.

Верховий метод. За цим методом деревостан оцінюється поглядом зверху. В першу чергу увага звертається на дерева супутніх порід, найбільших розмірів, які перегнали головну породу і заважають їй. Ці дерева першими призначаються в рубку. Цей метод називають активним, тому що

вирубуються дерева найбільших розмірів. Застосовується він в мішаних деревостанах.

Комбінований метод являється поєднанням низового і верхового методів. Тобто, стан насадження оцінюється по всьому профілю і в рубку призначають гірші дерева з різних ярусів деревостану, а саме: сухостійні, суховершинні, пошкодженні шкідниками, хворобами або механічно, повністю відсталі в рості, супутні породи найбільших розмірів, які перегнали головну породу, дерева з низькоякісною деревиною, викривлені і зігнуті (крім дерев дуба), двійчатки і трійчаки, а також дерева типу “вовк”, якщо після їх вирубування не утвориться морозна яма.

Цей метод найбільш ефективний, він рекомендується як основний для мішаних деревостанів “Правилами поліпшення якісного стану лісів”.

Інтенсивність в % від запасу по кожному виду РД:

Освітлення - 25% (Процент залежить від густоти ділянки.)

Прочистка - 5-15%

Прорідження - 10-23%

Заготовляється м³/га

Освітленні - 2,0 м³

Прочисткі - 173,0 м³ Прорідженні - 256,0 м³

Відведення насадження під рубку догляду в молодняках проводиться за один рік до призначення рубки. Підбір проводиться по таксаційним описам і проектувальних відомостях. Поводиться огляд ділянок внатурі, якщо рубки призначені вперше огляд може проводити майстер або помічник лісничого, якщо рубки призначаються повторно огляд проведе лісничий. Кожна ділянка призначена в рубку догляду повинна мати чіткі межі, якщо природних чітких меж немає, то по краю ділянки прорубують візири (шир. 0,5 м) на ньому чагарники і дрібні дерева вирубують, а на деревах великих розмірів ставлять повздовжні затіски. На всіх кутах повороту ділянки встановлюються діляночні стовпи, щогою повернуті до центру. На щоглі пишуть:

— № кварталу - № виділу

- вид рубки
- рік рубки
- площа виділу

Якщо в рубку призначають дві сусідні ділянки, то на куті повороту ставиться один стовп, але записується дві щокі і виконуються відповідні записи.

Якщо рубка догляду призначається повторно можна використати старі стовпи, але щокі записується заново і на ній виконуються відповідні записи. На ділянці виконується бусольна зйомка і виготовляється планчик лісосіки.

Відведення лісосік під овітлення і прочистку проводиться способом закладання тимчасових пробних площ. Розмір проби повинен бути від 2 до 5 % від площі ділянки. Розташовують пробу в найбільш характер - ному місці, якщо ділянка не рівномірна пробу можна розділити на 2 або 3 частини. Пробна площа обмежена візирами, на кутах повороту встановлюються діляночні стовпи щогою поврнуті до центру площі. На щокі пишуть: пробна площа, на який вид рубки закладена, № кварталу, № виділу, розмір проби, рік виконання рубки.

На пробній площі під керівництвом майстра відразу виконують рубку. Вирубану деревину сортують, складають, обміряють і виконують розрахунок скільки такої деревини буде заготовлено на всій ділянці.

По результатам відведення складається “Акт відведення насаджень в рубку”. В акті вказують прізвища людей, що займались відведенням, дату відведення, рік виконання і вид рубки догляду, основні таксаційні показники насадження, причину призначення в рубку догляду, розмір пробної площі, об'єм деревини заготовленої на площі, розрахунок виходу деревини з усієї ділянки в результаті виконання рубки. В акті також вказують

3.3. Організація робіт при проведенні РД, Механізація робіт

Правила відпуску лісу на пні

Відпуск деревини на пні проводиться згідно “Правил відпуску деревини на пні в лісах України” (затверджених 29.07.99 р.) відпуск деревини на пні проводиться при всіх видах рубок:

- 1) При рубках стиглих і пристигаючих насаджень;
- 2) При рубках проміжного користування (рубки догляду та санітарні);
- 3) Рубки, пов’язані з розчисткою площі під будівництво ліній газопроводів, зв’язку.

Відпуск деревини на пні відбувається згідно слідуєчих документів.

Лісорубний квиток - це єдиний юридичний документ, який дає право на проведення рубок (РГК, рубок пов’язаних з веденням лісового господарства, інші рубки) і проведення підсочки сосни.

Лісорубний квиток виписується інженером лісового господарства в лісгоспі на основі матеріальної або матеріально-грошової оцінки. Підписується інженером лісового господарства, директором, і завіряється печаткою лісгоспу.

Лісокористувачі повинні отримати лісорубні квитки на протязі чотирьох місяців після прийняття обласною державною Адміністрацією рішення про розподіл лісосічного фонду. Лісокористувачам може бути надана відстрочка на 1 місяць за оплату (10% від таксової вартості деревини на пні). Якщо лісокористувачі вчасно не отримали лісорубні квитки, вони втрачають право на виділений їм лісосічний фонд.

На рубки пов’язані з веденням лісового господарства, інші рубки, лісовпорядкувальні роботи, наукові роботи, лісорубний квиток може виписуватись на протязі всього року.

Дозволяється проводити звалювання дерев без лісорубного квитка з його послідуєчим оформленням на протязі місяця від початку рубки в слідуєчих випадках:

- 1) При звалюванні дерев, що загрожують ЛЕП, лінії зв’язку та при ліквідації аварії на цих об’єктах.

2) При проведенні лісовпорядкувальних робіт, при прорубуванні візирів під час відведення, при пожежах, при аварійно рятувальних роботах.

Передача лісорубного квитка іншому користувачеві дозволяється тільки тим органом, який його видавав.

Лісорубний квиток виписується в 3-х екземплярах:

- перший екземпляр видається лісокористувачу (якщо лісокористувачем є сам лісгосп, то він не виписується),

- другий екземпляр виписується лісничому того лісництва, де буде рубка, на основі другого екземпляру лісничий в одному примірнику виписує “розпорядження лісникові” (бланк строгої звітності), для того, щоб лісник допустив лісокористувача до розробки лісосіки

- третій екземпляр залишається в лісгоспі,

В “розпорядженні ліснику” ставиться підпис про здачу лісосіки, а лісокористувач ставить підпис про її приймання. Відповідальність за дану лісосіку і її охорону здійснює лісокористувач.

Лісорубні квитки є бланками строгої звітності. Вони мають серію, номер, водяні знаки. Зберігаються 3 роки, а потім згідно актів знищуються.

Невірно оформлені квитки перекреслюються червоною лінією і теж зберігаються 3 роки.

В лісорубному квитку вказується:

- 1) адреса лісосіки (лісгосп, лісництво, квартал, виділ)
- 2) вид користування (головне, проміжне)
- 3) спосіб рубки (суцільний чи вибірковий)
- 4) спосіб обліку (по площі, по пням, по кількості заготовленої продукції)
- 5) площа лісосіки
- 6) кількість деревини, що підлягає рубці
- 7) таксова вартість деревини для РГК
- 8) строки внесення в бюджет збору за використання лісових ресурсів (попenna плата)
- 9) рубанню не підлягають (плодові, екзоти, не вимічені дерева)

10) місце розташування складів

11) спосіб очистки лісосік від порубочних решток

12) строк закінчення заготівлі; строк заготівлі встановлюється з 1.01. по 31.12. року, на який виділений лісосічний фонд, Лісокористувачам, які використали лісосічний фонд в достроковий термін може бути встановлений з 1.10. попереднього року. Деревина вважається заготовленою, якщо вона звалена і очищена від гілля.

13) строк закінчення вивозу. Деревину дозволяється вивозити до 1.05. наступного року. А якщо проводяться рубки пов'язані з веденням лісового господарства держлісгоспом і деревина реалізується споживачам на лісооб'єктах, то споживачі повинні її вивезти на протязі 12 місяців. Якщо облік деревини проводиться по кількості заготовленої лісопродукції то її вивезення дозволяється після її огляду.

Лісокористувачам може надаватись відстрочка:

1) на заготівлю до 5 місяців, за 1.5% таксової вартості деревини, що залишалась на пні.

2) на вивезення до 8 місяців за 1,5% невивезеної деревини, що залишилась за кожний місяць.

3) додаткова на 3 місяці за 5% таксової вартості не вивезеної деревини.

Лісокористувачі повинні звернутись за відстрочкою до закінчення терміну вказаного в квитку. Відмітка про надання відстрочки робиться в усіх екземплярах квитка. На деревину, яка вчасно не заготовлена і не вивезена лісокористувач втрачає право на неї, вона секвеструється. Ця деревина повторно реалізується, а гроші перераховуються в бюджет держави.

Деревина вважається вивезеною, якщо вона знаходиться на складах передбачених в квитку. Лісокористувачі сплачують збір за використання лісових ресурсів - і земель лісового фонду рівними частинами (по 25%) до 20 числа місяця наступного за звітним кварталом (до 20.04. до 20.07 до 20.10. до 20.01.).

Деревина може використовуватись по трьом напрямкам:

1) для власних потреб лісгоспу

2) для перевезення на нижній склад для подальшої переробки або перевантаження.

3) реалізація деревини споживачам.

Деревина, яка використовується для власних потреб, або вивозиться на нижні склади, оформляється товаро-транспортними накладними або ярликами. Деревина, яка реалізується споживачам оформляється ордером.

Товаро-транспортна накладна оформляється в 4-х екземплярах, якщо деревина вивозиться найманим транспортом.

Перший екземпляр зштишається у майстра з підписом водія, а 2-й, 3-й, 4-й у водія. Другий екземпляр водій здає особі, яка приймає лісопродукцію. Третій прикладається до подорожнього листа. Четвертий екземпляр здається в контору підприємства власника автомобіля. Якщо деревина вивозиться власним транспортом, то вона оформляється ярликом або ТТН в трьох екземплярах. Перший і другий екземпляри видаються водієві. Перший водій здає особі, що приймає, другий прикладає до подорожнього листа, третій залишається у майстра з підписом водія.

Ордер виписується на реалізацію лісопродукції споживачам. Ордер виписується в лісництві лісничим на підставі наряду лісгоспу, підписується лісничим, бухгалтером і завіряється печаткою. Він виписується в 4-х екземплярах. Перші два видаються споживачеві після оплати ним вартості лісопродукції. Третій із місячним звітом відправляються в лісгосп, четвертий залишається в лісництві. З першими двома споживач відправляється до майстра. Перший екземпляр з підписом про отримання лісопродукції споживач віддає майстру. Другий екземпляр з підписом майстра залишається у споживача.

На рубки, пов'язані з веденням лісового господарства строк дії 12 місяців, на деревину від РГК - 3 місяці. Може бути продовжений на 1 місяць лісничим і директором ще на 1 місяць.

Склад підготовчих робіт:

1. визначення меж лісосіки;

2. визначення меж 50 м небезпечної зони;

3. встановлення на шляхах проїздів і проходів на відстані 50 метрів від лісосіки до знаків “Прохід, проїзд заборонений - звалювання лісу”;

4. прибирання небезпечних дерев:

на лісосіці в 50 м небезпечній зоні вздовж лісовозної дороги на відстані 50 м від ЛНП, від вагончика для відпочинку, від пункту приймання їжі, від стоянки транспортних засобів.

5. розмітка пасік з технологічної карти, в натуру переносяться межі пасік шляхом постановки затісок на деревах.

6. влаштування лісонавантажувального пункту, при з технологічної карти в натуру переносяться межі ЛНП шляхом постановки затісок на деревах, на ЛНП дерева підріст і підлісок спилюються на рівні з поверхнею ґрунту, площа вирівнюється.

7. розмітка трелювальних волоків з технологічної карти в натуру переносяться напрямки волоків шляхом постановки затісок на деревах.

8. влаштування лісовозної дороги, по можливості використовують існуючі дороги, а при їх відсутності будують нові.

9. вирубування по необхідності на лісосіці густого підліску.

Лісосічні роботи.

Технологічний процес - це перелік операцій по виробництву тієї чи іншої продукції. Технологічний процес лісозаготівель складається з таких операцій:

1) звалювання

2) очистка від гілля

3) трелювання

4) розмітка

5) розкрязування

6) сортування, штабелювання

7) навантаження

8) транспортування

9) переробка

Технологічний процес лісозаготівель поділяється на три фази:

1) лісосічні роботи,

2) транспортні роботи,

3) нижньоскладські роботи.

Підготовчі роботи проводяться після відведення, після виписки лісорубного квитка, після складання технологічної карти на розробку лісосіки перед початком основних лісосічних робіт. Метою цих робіт є створення безпечних умов праці на лісосіці і покращення організації праці при основних лісосічних роботах. Ці роботи проводяться бригадою, яка складається з 3-х і більше досвідчених робітників і яка забезпечується бензопилами, звалювальними вилками, сокирами, спец. Одягом, трактором або ручною лебідкою з довжиною тросу не менше 35 м, дерев'яними і металевими клинами, чокерами, один на одного робітника, аптечкою.

Операції звалювання дерева.

Звалювання дерева - це переміщення його з вертикального положення в горизонтальне.

При звалюванні дерева виконують такі операції:

1. Огляд дерева - виконує звалювальник, він звертає увагу на: нахил стовбура, ексцентричність крони, напрямок вітру, розташування сусідніх дерев, ЛЕП, ЛЗ, доріг, будівель; яка висота, діаметр дерева.

2. Встановлення напрямку звалювання - виконує звалювальник. Напрямок звалювання повинен по можливості співпадати з напрямком вітру, нахилом стовбура, ексцентричністю крони. На стіну лісу звалювати заборонено.

3. Підготовка робочого місця та шляхів відходів - виконує помічник звалювальника. Робоче місце готується в радіусі 1 м навколо дерева, шляхи відходів готують під кутом 45° до лінії протилежної напрямку звалювання, довжиною до 4-5 м, шириною 35 см. Готують два один для звалювальника,

інший для помічника. Вирубують на шляхах відходів і робочому місці підріст і підлісок, прибирають гілки, каміння, ями засипають, сніг до 30 см втоптують, а більше 30 см відкидають.

4. Обпилювання прикореневих лап (так звана циліндровка стовбура, в місці різі).

5. Підпил - це різ, який виконується із сторони напрямку звалювання. Звалювання дерева бензomotorними пилами без підпили заборонено, крім дерев діаметром 8 см. Функції підпили:

1. задає напрямок падіння дерева;
2. попереджує скол дерева;
3. попереджує зажим шини при основному різі.

Є 5 форм підпили. Форма залежить від діаметра дерева в місці різі і місця розпилювання дерева:

1. Підпил одним різом, при діаметрі дерева 8-12 см.
2. підпил кутом або клином вгору (в рівнинних умовах і діаметр від 13 до 100 см в місці різі).
3. підпил кутом або клином вниз (в гірських умовах і діаметр до від 13 100 см в місці різі)
4. підпил двома паралельними різими (діаметр більше 100 см).
5. підпил «у замок », використовується при звалюванні дерев без редукторними пилами.

Товщина підпили залежить від діаметра дерева і форми підпили. Якщо підпил одним різом, то товщина = товщині ланцюга. Якщо форми підпили кутом вгору або вниз, то кут повинен становити 25° - 35° у редукторних пил, і 45° - 55° для безредукторних. Відстань між двома різими $= 1/10$ діаметра дерева в місці різі. Ці різі обов'язково повинні перетнутись в кінцевій точці. Якщо підпил двома паралельними різими, то відстань між ними - $1/8$ або $1/10$ діаметра дерева.

Глибина підпили залежить від стану дерева, від пори року.

1) $1/4$ діаметра дерева, якщо дерево прямостояче; напрямок звалювання не співпадає з нахилом стовбура, напрямком вітру;

2) $1/3$ діаметра дерева, якщо напрямок звалювання співпадає з напрямком вітру, ексцентричністю крони (нахил стовбура до 5°);

3) $1/2$ діаметра дерева, якщо дерево сухостійне, пошкоджене пожежами, гнилями, буреломні, з нахилом стовбура більше 5° , а також дуб, ясен, клен, вільха, в'яз, при морозах - 20° .

Підпил повинен бути перпендикулярний до осі стовбура.

3. Пропил стовбура з обох боків на $1/10$ діаметра в районі недопили, на висоті основного різ. Забороняється у сухих та гнилих дерев.

4. Основний різ - це різ, який виконується з протилежного боку відносно напрямку звалювання. Якщо діаметр дерева не перевищує подвійну робочу довжину шини, то основний різ виконується одним різом, а якщо перевищує. То спочатку вирізається "вікно" для редуктора або пилки, а потім звалюють. Основний різ повинен бути паралельний до підпили і проходити не вище верхньої кромки підпили, і не нижче нижньої; по середині. При виконанні основного різу перепилюється не вся деревина: частина неперепиленої деревини між підпилом і основним різом називається недопилом. Функції недопили:

1. попереджує зажим шини при виконанні основного різ;
2. виступає в ролі шарніру;
3. зменшує швидкість падіння дерева і дає змогу відійти від нього;
4. регулює напрямок падіння.

Величина недопили залежить від діаметра дерева і його стану:

$d \leq 8$ см - не виконується.

$d < 20$ см - недопил 1 см $21 - 40$ см - недопил 2 см $41 - 60$ см – недопил 3 см > 60 см - недопил 4 см.

У дерев пошкоджених пожежами, гнилями, сухостійних, буреломних величина недопили збільшується на 2-3 см.

5. Задання напрямку падіння - здійснюється помічником звалювальника за допомогою звалювальної вилки - це дерев'яний щит довжиною більше 4 м, на кінці металева вилка.

6. Відхід від падаючого дерева - відходити треба боком по шляхах відходів. Ланцюг пили при цьому повинен не обертатися.

Трелювання деревини.

Трелювання - це переміщення деревини від місця звалювання до лісонавантажувального пункту.

1. По виду тягової сили трелювання поділяється:

Гужове - це трелювання з допомогою коней, волів (при необхідності, коли треба зберігати підріст) На трелюванні використовуються спокійні коні, підковані на чотири ноги, Робітник, який обслуговує коней повинен іти ззаду деревини. Влітку на схилах крутизною більше 15° коні повинні іти на відстані не ближче 100 м. Взимку на схилах крутизною більше 10° , коні повинні іти на відстані 200 м.

Механізовані трелювання - це трелювання тракторами, лебідками, канатно-блочними установками. Гусеничні трактори дозволяється використовувати влітку в суху погоду на схилах крутизною до 25° , взимку і в дощ до 15° . Колісні трактори дозволяється використовувати при трелюванні на підйом, на схилах крутизною до 7° . При трелюванні на спуск влітку, в суху погоду на схилах до 17° , взимку і в дощ- 13° .

2. По виду деревини, що трелюється трелювання поділяється:

- I. Трелювання деревами;
- II. Трелювання хлистами;
- III. Трелювання сортиментами.

3. По способу переміщення трелювання поділяється:

- I. - Трелювання волоком;
- II. - Трелювання в напівпідвішеному стані;
- III. - Трелювання в підвішеному стані (за допомогою канатно-блочних установок);
- IV.

V. - Трелювання в напівнавантаженому стані;

VI. - Трелювання в навантаженому стані.

Якщо трелювання здійснюється за комлі, то чокерування (обв'язування деревини тросом) здійснюється на відстані 0,5-0,7 м.

Якщо трелювання здійснюється за вершину, то чокерування проходить на відстані 0,9- 1,2 м від вершини.

Трелювальні трактори поділяються на 2 види:

1. чокерні - є причіпне обладнання - ТДТ - 55, ТТ - 4, ЛТ - 157, К - 703, ЛТ -30.

2. безчокерні - обладнані безчокерним обладнанням:

1) з тачковим гідрозахватом ЛТ-154, ЛТ-89, ЛТ-157, ЇС-703, ЛТ-30.

2) з стрілою маніпулятором - ЛП-18, ТБ-1.

3) С/г 37процесс37из гідрозахватом 4БТ-1, ПГБ-4,5; МТЗ-80, МТЗ-82, Т-40, ЮМЗ.

Транспортування деревини.

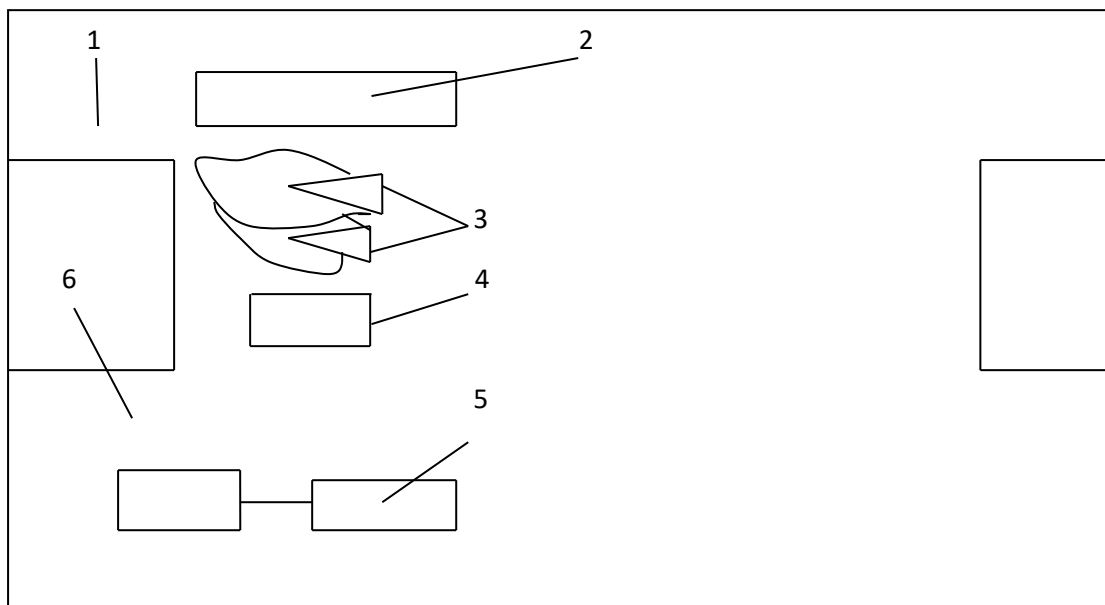
Транспортування - це переміщення деревини від верхніх складів до нижніх або у двір споживача..

Поділяється на три види:

1) Сухопутне - це транспортування автомобілями (найдорожче з сухопутніх), трактором, залізницями (найдешевше із сухопутніх). Це вид найпоширеніший в Україні, так як вона має густу сітку автомобільних доріг і залізниць. Цим видом транспортується близько 60% деревини, що перевозиться.

2) Водяне транспортування - це транспортування в суднах, на баржах по судохідних річках. Цим видом транспортується 39% деревини. Це самий дешевий спосіб транспортування. Сплав деревини в Україні - заборонений. Повітряне транспортування - це транспортування найдорожче. Транспортується 1% деревини. Цим видом транспортується цінна деревина в гірських умовах Карпат, Криму. Для цього використовуються гелікоптери.

Схема лісонавантажувальної площадки

- 1) трелювальний волок
- 2) трелювальний засіб
- 3} штабель дерев
- 4) засіб для навантаження
- 5) засіб для транспортування
- 6) лісовозний ус

Якщо деревина трелюється деревами, а відвантажується круглими сортиментами, то технологічний процес складається із:

- 1) очистка дерев від гілля - (гілкорізна машина пересувна, бензопили, бензогілкорізи, електропили, електрогілкорізи, сокири)
- 2) складання порубочних решток (вручну)
- 3) розмітка хлестів (з допомогою рулетки, метра, мірки, сокири)
- 4) розкряжування (бензопилами, електропилами)
- 5) сортування-штабелювання (вручну, з допомогою тракторів обладнаних гідрозахватом, тракторними навантажувачами, тракторними екскаваторами, у якого допомогою щелепних навантажувачів. На верхньому складі використовують тільки пересувні машини і механізми.

Приймання заготовленої продукції.

Приймаються ділові сортименти більше 2 м, а також кряжі, ділові сортименти цінних порід будь-яких розмірів. Приймання здійснюється поштучно. Облік ведеться в щільних м³.

Здійснюється приймання слідувачим чином: окремо обмірюється продукція різних порід, різного призначення. У кожного сортимента визначається довжина з точністю до 1 см із заокругленням до першої стандартної довжини, і діаметр в верхньому відрізі без кори, фактичний діаметр заокруглюється до стандартного, потім визначають сорт. Дані обліку заносять в перелікову відомість, де ведеться точкування сортиментів окремо по породах, довжині, діаметру, сорту, призначенню. На верхній торець кожного сортименту наноситься маркування і ставиться приймальне тавро. Дані з перелікової відомості заносять в щоденник приймання заготовленої продукції. В щоденнику майстер ставить підпис, що він здав лісопродукцію.

При прийманні дров'яної деревини до 3-х метрів і ділових до 2-х, крім кряжів і ділових сортиментів цінних порід облік проводиться в складочних м³ з послідовним переводом у щільні м³ (за коефіцієнтом 0,7). Деревина складається в стоги, де вимірюється висота через кожен 1 м довжини.

На торцевій частині дров ставиться приймальне тавро. Об'єм в щільних м³ заноситься в журнал приймання робіт по лісозаготівлі, Майстер ставить підпис, що він здав деревину, а лісник, що прийняв.

3.4. Контроль за проведенням рубок

Оперативний контроль за проведенням рубок здійснює майстер лісу безпосередньо на лісосіці. Він стежить за дотриманням правил техніки безпеки і порядком на лісосіці, забезпечує безпечні умови праці і є відповідальним за розробку лісосіки.

3.5. Санітарні рубки, їх види, порядок відведення і проведення.

Санітарні рубки

Санітарні рубки не проводяться в насадженнях які на наступний рік відводять під рубки догляду, або головні рубки. В захисних лісах першої групи, санітарні рубки є єдиними рубками після рубок догляду, за допомогою яких стиглі і перестиглі ліси підтримуються у здоровому стані.

При проведенні санітарних рубок вибирають сухостійні, заселені стовбурними шкідниками дерева, ті, що відмирають. Крім цього вирубують пошкоджені грибами і раковими хворобами, вітровальні, буреломні, ті що мають нахил понад 45 градусів.

Відведення лісосік під вибіркові санітарні рубки, правила призначення дерев в рубку, документація.

Лісосіки під вибіркові санітарні рубки відводить підрозділ по відведенню лісосік створений при лісгоспі.

Перший етап відведення - відмежовування лісосіки: по краю прорубуються візири, на куті повороту, від якого здійснюється прив'язка, встановлюється діляночний стовп з відповідними написами, на інших кутах повороту встановлюються пікетні кілки, виконується бусольна зйомка і виготовляється план лісосіки.

Відведення проводиться поквартально методом подеревного обліку. Кожне дерево, яке призначається в рубку, заміряється мірною вилкою і способом точкування заноситься до "Польової перелікової відомості", а також під відповідним номером або без нього заноситься до "Номераційної перелікової відомості". На деревах призначених в рубку ставлять такі відмітки: на прикореневій лапі незмивною фарбою ставлять клеймо і поруч порядковий номер дерева, на висоті грудей різцем сокирою або фарбою ставлять засічки по господарській придатності (ділові, напівділові, дров'яні). Номерації підлягають породи сосна, ялина, ялиця, дуб, ясен, бук починаючи з діаметра 24 см і більше.

Після завершення переліку проводиться вимірювання висот модельних дерев так само, як при проріджуванні чи прохідній рубці, для визначення

середньої висоти кожної породи. Модельні дерева номеруються з вказівкою їх діаметра і висоти.

На основі “Полювої перелікової відомості”, по “Сортиментних таблицях” складається “Відомість матеріальної оцінки”, в якій визначається об’єм деревини призначений в рубку.

Таким чином, на кожну лісосіку під вибірккову санітарну рубку обов’язково складається:

1. План лісосіки.
2. Полюва перелікова відомість.
3. Номераційна перелікова відомість.
4. Відомість матеріальної оцінки лісосіки.

Документи по відведенню подаються в лісгосп, на їх основі виписують “Лісорубний квиток” і не пізніше, ніж через 1 - 3 місяці розпочинається розробка лісосіки.

Відведення лісосік під суцільні санітарні рубки.

Суцільні санітарні рубки призначаються, якщо після вирубування пошкоджених дерев повнота залишиться в пристигаючих, стиглих і перестійних деревостанах нижче 0,5, а в інших нижче 0,4.

Перший етап відведення – відмежування лісосіки: по краю прорубуються візири, на всіх кутах повороту встановлюються діляночні стовпи з відповідним» написами, виконується бусольна зйомка і виготовляється план лісосіки.

Дозвіл на виконання суцільних санітарних рубок видається Обласним управлінням лісового та мисливського господарства, а в лісах I та II або III категорій він також погоджується з органами Мінекобезпеки.

Відведення лісосік проводиться комісією, яку очолює міжрайонний інженер-лісопатолог. До складу комісії входять від лісгоспу інженер по захисту і охороні лісу або головний лісничий, від лісництва - лісничий, представник постійного лісокористувача, якщо відведення проводиться в

лісах I, II, III категорій, то до складу комісії обов'язково входить представник органів Мінекобезпеки.

Відведення проводиться методом закладання пробних площ. Вони повинні відповідати таким вимогам: загальна кількість пробних площ повинне становити 2% від площі пошкодженого лісу, якщо ця площа менше 100 га, або 1% якщо площа пошкодженого лісу більше 100 га. Закладається багато пробних площ, кожна прямокутної або квадратної форми, на ній повинно бути не менше 100 дерев головної породи.

На кожній пробній площі проводиться детальне обстеження насадження і складається "Картка пробної площі"

Комісією складаються такі документи по результатах відведення:

1. Зведена відомість пробних площ.
2. Зведена відомість пошкоджених насаджень.
3. Акт про обстеження пошкоджених насаджень.
4. План насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки з нанесеною схемою пробних площ.

Документи по відведенню подаються в ОУЛМГ, на їх основі видається дозвіл на рубку, який погоджується з органами Мінекобезпеки, якщо рубка призначається в лісах I, II, III категорій.

На основі цього дозволу в лісгоспі виписується "Лісорубний квиток" і не пізніше, ніж через 1-3 місяці розпочинається розробка лісосіки.

3.6. Лісовідновні рубки, їх види, призначення та роль

ЛВР - це комплексні рубки, які поєднують системи РГК і РД та спрямовані на відновлення захисних, водоохоронних та інших корисних властивостей лісу на збереження різноманіття природного складу лісів і формування різновіковий складних деревостанів.

В ЛВР рекомендовано призначати стиглі, перестійні, і інколи й призначають пристигаючі деревостани в насадженнях де не дозволяється проведення РГК.

До ЛВР призначають насадження у яких повнота серед здорових дерев знизилась до 0,5 або ф нижче.

Як ЛВР можуть застосуватись вибіркові або поступові рубки.

При застосуванні добровільно вибірових рубки в насадженні вирубують дерева найстарішого віку які починають втрачати свої якості. При поступових рубках деревостани вирубуються за кілька прийомів в ході яких повнота знижується поступово і створюються умови для утворення природного поновлення. Крім того, серед проведення рубки призначають спеціальні заходи сприяння природному поновленню. До таких заходів відносяться: рихлення ґрунту перед опаданням насіння, підсівання насіння, або створення під наметових культур цінних порід. Рішення про призначення ЛВР приймається спеціальною комісією. До складу комісії входять: представник органів екології, представник держлісгоспу (територіальних органів), представник органів виконавчої влади і представник постійного лісокористувача.

Розділ 4

Лісова таксація і лісовпорядкування

4.1. Електронний облік деревини — особливості його застосування

На заготовленій деревині в верхньому торці забиваються бірки, які сканують за допомогою КПК в результаті чого складаються первинні документи.

Первинні документи складаються за допомогою кишенькового персонального комп'ютера та роздруковуються на мобільному принтері, а інформація з них передається засобами телекомунікацій до бухгалтерії підприємства, виробничого відділу, інших структурних підрозділів та повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- найменування підприємства, від імені якого складений документ;
- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- зміст та обсяг господарської операції;
- одиниця виміру господарської операції (у натуральному та/або вартісному виразі);
- посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий чи електронний підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

4.2. Облаштування лісового фонду натурними знаками

Дерев'яні чотиригранні квартальні стовпи встановлюють в лісах населених пунктів, лісопаркових частинах лісів зелених зон, лісах зон округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій, а також уздовж залізниць та автомобільних доріг державного значення.

Квартальні стовпи встановлюють у точці перетину квартальних просік між собою. Квартальні стовпи на проїжджих просіках переносять у напрямку діагоналі кварталу, розташованого на північ та на захід від точки перетину

осьових ліній просік, на відстань, яка забезпечує їх добру видимість і збереження від пошкодження транспортом. Дерев'яні стовпи виготовляють переважно з деревини твердолистяних порід, стійких до ураження дереворуйнівними грибами. Дерев'яні стовпи повністю очищають від кори і сучків. Щоки повинні мати гладку поверхню і глибину не менше ніж 20 мм. Підземна частина дерев'яних стовпів перед встановленням повинна бути просочена антисептиком. При встановленні стовпи кварталні фарбують: щоки і верхню частину головки-білим, а нижню частину головки - зеленим кольором, решту надземної частини смугами білого і зеленого кольорів, що чергуються.

По верхній і нижній межах щік наноситься смуга чорною олійною фарбою. Кількість щік на стовпах повинна відповідати кількості кварталів, що сходяться і точці їх перетину.

Під час встановлення кварталних стовпів щоку з нанесеним на ній номером кварталу спрямовують по діагоналі у відповідний квартал.

4.3. Комп'ютерні програми для проведення матеріально-грошової оцінки.

Матеріально-грошова оцінка лісосік у СЛП «Агролісгосп» - «Лісоруб».

Розділ 5

Лісонасіннева справа

5.1. Склад лісонасінневої бази лісгоспа

Для успішного вирішення проблем забезпечення лісокультурних робіт високоякісним насінням з цінними спадковими якостями, необхідно покращити лісонасінневу базу, яка включає в себе постійні лісонасінневі ділянки закладені > високоякісних деревоєтанах, а також постійні лісонасінневі ділянки основної деревних порід створені на селекційній основі. Крім постійних лісонасінневих ділянок насіння сосни звичайної збирають і в високопродуктивних насадженнях при рубках головного користування. З метою покращення складу, розвитку крон, плодоношення в ПЛНД намічені необхідні міроприємства (див. табл.5,12)

Таблиця 5,12

№	Найменування міроприємства	Одиниця виміру	Об'єм робіт
1	Рухлення ґрунту і внесення добрив	га	236,7
2	Захист від шкідників і хвороб	га	236,7

Проектуємий об'єм підприємств по покращенню лісонасінневої бази.

Лісовпорядкуванням дана селекційна оцінка пристигаючих, стиглих і перестиглих насаджень згідно якій плюсові насадження займають 0,2% площі, нормальні - 68,9% площі. Перед закладанням на зберігання насіння обов'язково підлягає очищення від різних домішок і землі, у хвойних порід від крилаток.

5.2. Наявність лісонасінневих ділянок та плантацій, їх характеристика

В лісгоспі і знаходиться лісонасіннева плантація сосни звичайної та дуба черешчатого. Плантації знаходяться в задовільному стані, кожного року на них заготовляється по 600 кг насіння для власного лісорозведення.

До заходів по підвищенню плодоношення відноситься прорідження насаджень в 3-4 прийоми через 3-4 роки. Розпушують ґрунт з метою знищення бур'янів вносять добрива і проводять лісопатологічні обстеження.

5.3. Попереднє обстеження об'єктів, оцінка плодоношення

Попереднє обстеження насіння перед заготівлею проводять для вивчення якості врожаю насіння. Пробну заготівлю насіння ведуть з пробних дерев, їх кількість залежить від площі ділянки. Якщо площа до 3 га — береться 3 дерева, якщо від 3 до 10 га—5 дерев, якщо більше 10 га—10 дерев.

В кінці складається акт попереднього обстеження перед масовою заготівлек насіння.

5.4. Технологія заготівлі та переробки лісонасінневої сировини дуба, сосни, берези, ясена, ялини

Насіння сосни і ялини видобувають в шишкосушарці. Умови і температур сушки для сосни 55 градусів, ялини 45 градусів.

Вологість повітря 60-70%

Вихід чистого насіння для сосни 1,5%, ялини 2%.

Насіння сосни заготовляють протягом зими, ялини взалежності від погодніх умов восени. Насіння дуба заготовляють в жовтні місяці.

Вихід чистого насіння складає 95%

Насіння берези заготовляють восени у вересні-жовтні.

Вихід чистого насіння 30%

Насіння ясена заготовляють восени.

5.5. Зберігання полодів і насіння

В приміщенні, де буде зберігатися насіння створюють слідуючі умови: температура повинна бути 0°-5°C, а вологість 50-60%. Також враховується вологісті насіння. Оптимальною є вологість 8-10%, а для дуба 60-68%. Приміщення і тара підлягають дезинфекції. Насіння необхідно зберігати в підготовленому приміщенні, воно готується так:

1. Очищається від минулорічних решток
2. Проводиться боротьба з гризунами.
3. Миється і сушиться тара.
4. Приміщення треба добре провітрити.

Після проведення цих робіт через 2 тижні насіння закладають на зберігання. Насіння хвойних порід можна зберігати в скляній тарі, яблуню, грушу, скумпію березу, вільху, липу, клени, ясени, маслину і кісточкові зберігаються у дерев'яних ящиках, перешаровуючи папером, бобові зберігаються у паперових мішках або в скляній тарі. Перевірку проводять 1 раз в 2 тижні.

Жолуді зберігають у траншеях, снігу або в проточній воді. При зберіганні жолудів в траншеях і ямах на сухому підвищеному місці риють траншею. Жолуді закладають в траншею шарами в перемішку з піском, шар жолудів чергується з шаром піску. Останній шар піску повинен бути на 30 см нижче поверхні ґрунту. Зверху насипають горбик висотою 0,5 метра. В Коропському КСЛП зберігають переважно в траншеях.

5.6. Відбір середніх зразків насіння. Перевірка посівних якостей насіння

Середній зразок відбирається за допомогою ГОСТУ 13.056,1. Відбирається лісничим, помічником лісничого чи особою, що відповідає за лісонасінневу справу

5.5. Зберігання плодів і насіння

Середній зразок відбирається не пізніше 10 днів після формування партії насіння, для в'язових не пізніше 3-х днів. Повторний зразок відбирається за місяць до закінчення терміну дії посвідчення про кондеційність насіння. Відбір середнього зразка починається з відбору виїмок.

Виїмка - це невелика кількість насіння, що вибирається з партії за 1 раз. Для крупного насіння беруть 30 виїмок, а для дрібного 15. Виїмки роблять за допомогою щупа або рукою. З відібраних виїмок складають вихідний зразок. Він повинен бути 10 раз більший за середній зразок: Потім оформляється середній зразок, вік формується в результаті хрестоподібного ділення вихідного зразка. Для цього вихідний зразок висипають на чисту гладеньку поверхню, детально перемішують вирівнюють і за допомогою лінійки роблять квадрат, для дрібного насіння висота квадрата повинна дорівнювати 3 см, а для крупного 10 см. З двох протилежних трикутників насіння прибирається, а ті, залишилися знову перемішують, і так до тих пір поки кількість насіння не буде відповідати вазі середнього зразка відповідної породи.

Середній зразок вкладають в чистий з щільної тканини продизенфікований мішечок, в середину якого кладеться етикетка. Мішок зав'язують шпагатом вкладають в посилочний ящик, також туди кладуть копію паспорта, і I екземпляр акту відбору середнього зразка, а другий екземпляр залишається в лісгоспі, третій здається в бухгалтерію. Середній зразок повинен бути відправлений на КНС не пізніше 2-х днів після його відбору. Жолуді і каштани перевіряють на місцях.

Розділ 6

Лісові розсадники

6.1. Ознайомлення з організаційно-господарським планом лісорозсадника, виробничі частини

Виходячи з середніх щорічних обсягів лісокультурних робіт, визначена загальна потреба в садивному матеріалі, яка становить 621,3 тис. штук сіянців. Вона прийнята для розрахунку посівного відділення розсадника і потреби в насінні. Розрахунок щорічної потреби в садивному матеріалі проведено за обсягами лісокультурних робіт, затверджено 2-ою лісовпорядною нарадою.

Згідно розрахунків, наведених в таблицях 2,11, 2,12 необхідна корисна площа посівного відділення розсадника повинно бути 1,12 га. Службова площа (дороги, водоймища, межорові канали, загорожі та ін.) прийнята з розрахунку 25% від корисної площі. Отже, загальна площа розсадника повинна бути 1,40 га. Розрахунок корисної площі для посівного відділення розсадника проведений на основі норм виходу стандартних сіянців, установлених для даної лісорослинної зони.

На рік лісовпорядкування загальна площа існуючих розсадників в агролісгоспі 0,2 га. Цієї площі не достатньо для вирощування необхідної кількості садивного матеріалу, тому агролісгоспу необхідно створювати розсадник, запропонований по площі та асортименту сіянців, що будуть вирощуватися, лісовпорядкуванням.

Щорічна потреба становить 472,1 кг.

Для забезпечення лісокультурних робіт високоякісним насінням з цінними спадковими властивостями потрібно створити лісо-насінну базу, яка б включала в себе постійні насінневі ділянки, закладені у високопродуктивних деревостанах, плюсові насадження і дерева, а також постійні лісонасінневі плантації основних деревних порід, створених на селекційній основі.

Таблиця 2.11

Щорічні обсяги заходи з відтворення лісів, потреба в садивному матеріалі

Показники	Лісові культури				Доповненн я лісових культур	Інші потреб и	Разо м
	на фонді		Реконс т-укція насад- жень	на земля х інших корис - тувачі в	на землях агролісгос пу		
	Лісо- відно- вленн я	Лісор о- зведе- ння					
1. Обсяги робіт, га	50,4	8,5	0,2	3,2	17,8	1,6	81,7
2. Потреба в садивному матеріалі, тис. штук							
Усього	380,8	64,6	1,6	26,0	135,3	13,0	621,3
в т.ч по породах:							
сосна							
звичайна	311,3	50,3	1,6	19,2	110,5	9,6	502,5
дуб							
звичайний	32,8	6,7		6,8	11,7	3,4	61,4
береза							
повисла	9,2	1,9			3,3		14,4

Клен				
Гостролистий	7,8	1,6	2,8	12,2
Липа				
дрібколиста	12,8	2,6	4,5	19,9
Калина				
звичайна	1,4	0,3	0,5	2,2
Глід				
колючий	1,4	0,3	0,5	2,2
Обліпіха				
Крушино-				
Видна	1,4	0,3	0,5	2,2
Ясен				
звичайний	0,2	0,1	0,1	0,4

Таблиця 2,12

**Розрахунок корисної площі посівного відділення розсадника та
потреба в насінні**

Породи, які будуть вироснувати в посівно му відділен ні розсадни ка	Потре ба в сіяннях, тис.шт А	Нор ма вихо ду з 1 га, тис. шт	Щоріч на площа посіви в, га А П=---- - Б	Вік садивн ого матеріа лу, років	Кількі сть полів сівозмі н, В	Загальна корисна площа Посівно г відділен ня розсадн ика, га П×В	Нор ма висі ву 1 га, кг Н	Потре ба насіни я щоріч но, кг П×Н
--	--	---	--	---	--	---	---	--

Сосна								
звичайна	502,5	1600	0,31	1	2	0,62	60	18,6
Дуб								
звичайний	61,4	550	0,11	1	2	0,22	3600	396,0
Береза								
Повисл	14,4	600	0,02	1	2	0,04	100	2,0
Клен								
гострол	12,2	500	0,02	1	2	0,04	400	8,0
-истий								
Липа								
дрібно	19,9	400	0,05	1	2	0,10	240	12,0
-листа								
Калина								
звичайна	2,2	400	0,05	1	2	0,02	320	3,2
Глід								
колючий	2,2	400	0,01	1	2	0,02	480	4,8
Обліпіха								
крушин								
-овидна	2,2	450	0,01	1	2	0,02	120	1,2
Ясен								
звичайний								
Разом	621,3					1,12		472,1

Продовження табл. 2,12

Щорічна потреба в насінні (див. табл. 2,13) становить 472,1 кг.

Для забезпечення лісокультурних робіт високоякісним насінням з цінними спадковими властивостями потрібно створити лісо-насінну базу, яка б включала в себе постійні насіннєві ділянки, закладені у

високопродуктивних деревостанах, плюсові насадження і дерева, а також постійні лісонасінневі плантації основних деревних порід, створених на селекційній основі.

Таблиця 2,13

Розрахунок площі постійних лісонасінневих ділянок та плантацій

Породи	Щоріча потреб а в насінні , кг А	Середня урожайні сть з 1 га, кг Б	Середня періодичн ість плодонош ення, років В	Необхід на На площі, га $\frac{A \times B}{B}$ Б	В Наявність ь плантаці й, ПЛНД, ГА	Проект ується створит и,га
1. Постійні лісонасінневі ділянки						
Сосна						
звичана	18,6	2,6	4	29,8		29,8
Дуб						
звичайний	396,0	500	5	4,0		4,0
Разом	414,6			33,8		33,8

Селекційна оцінка насадження (площа,га)

Панівні породи	Насадження			Разом
	Плюсові	нормальні	мінусові	
1. Пристигаючи насадження				
Сосна	1136,7	286,8	1423,5	
Дуб	5,2	42,2	47,4	
Разом	1141,9	329,0	1470,9	
2. Стигли і перестійні насадження				
Сосна	285,8	28,3	314,1	
Дуб	3,4	27,2	30,6	
Разом	289,2	55,5	344,7	
Разом по лісгоспу:				
Сосна	1422,5	315,1	1737,6	
Дуб	8,6	69,4	78,0	
Усього	1431,1	384,5	1815,6	
	78,8	21,2	100,0	

В агролісгоспі є тимчасові розсадник площею 0,20 га. Його продуктивна площа складає 0,15 га а кількість вирощених щорічно сіянців в них за останні два роки – в середньому 0,17 млн. шт..

Минулим лісовпорядкуванням проектувалось створення розсадника загальною площею 2,18 га, продуктивна площа – 1,74 га, але, агролісгоспом не виконано. Існуючий розсадник не забезпечує потреб в садивному матеріалі.

Для виконання робіт з відтворення лісів потреба агролісгоспу в насінні за останні два роки в середньому становила 1010 кг. Заготівля насіння проводиться на зрубаних деревах, враховуючи спадкові якості.

Постійної лісонасінневої бази в агролісгоспі не має. Минулим лісовпорядкуваннм було запроектовано створення лісонасінневої бази на площі 26,1 га.

1.1. Інвентаризація сіянців

Інвентаризація проводиться кожен рік з 1 жовтня по 20 листопада. Для проведення інвентаризації створюють 2 комісії: робочу і центральну.

До складу центральної входять: головний лісничий, головний бухгалтер, інженер лісових культур, представник трудового колективу. До складу робочої входять: лісничий або директор розсадника, майстер.

Центральна комісія здійснює загальне керівництво і контроль за робочою комісією, приймає матеріали інвентаризації, складає акти на списання загиблих культур. Центральна комісія до 20 листопада подає звіт з пояснюючою запискою то кожне об'єднання лісового господарства.

Робоча комісія проводить в натурі інвентаризацію, оформляє всі первинні документи, складає звіт. Інвентаризація проходить шляхом закладання облікових відрізків довжиною 1 м, в залежності від стану посівів береться від 3% до 5 довжини.

На облікових відрізках підраховують кількість сіянців. Дані заносять у відомість обліку сіянців, визначають кількість сіянців на 1 га і на всій площі.

Інвентаризація саджанців.

Для проведення інвентаризації саджанців закладаються пробні площі, на яких шляхом суцільного обліку визначається загальна кількість рослин, дані обліку перераховують на га і всю площу.

Дані обліку заносять в польову картку. Для інвентаризації беруть 4%, якщо площа до га, а якщо більше 10 га береться 2% від площі.

РОЗДІЛ 7

Лісові культури і лісомеліорація

До фонду реконструкції лісовпорядкування віднесені низькоповнотні молодняки природно і штучного походження 0,4, малоцінні молодняки з повнотою 0,5 і вище, що не відповідають типам лісу, які підлягають лісокультурному виправленню. При цьому виключені з фонду реконструкції лісові насадження площею до 1 га – 61,5 га а також ті, що виконують рекреаційні та інші спеціальні цільві функції, а саме: особливо-захисні ділянки-43,3 га, ділянки, розташовані в категоріях лісів, що виключають із розрахунку рубок головного користування – 26,6 га, ділянки лісу малоцінних деревних порід, які виконують проти ерозійні, захисні рекреаційні та інші спеціальні функції – 339,5 га, ділянки лісу в сирих і мокрих лісорослинних умовах – 9,7 га.

Із загального фонду проектування під першочергове проведення реконструкцій на прийдешній ревізійний період 2,0 га або 0,4 відсотків виявленого фонду. Розподіл призначеного обсягу за способами реконструкцій і відновлювальними деревними породами.

До фонду лісорозведення лісовпорядкування віднесено 129,8 га не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок (галявини), з них створення лісових культур запроектовано на площі 84,5 га.

Крім створення лісових насаджень на ерозійно небезпечних землях для припинення розмиву ґрунту і росту ярів необхідне будівництво гідрологічних споруд: водо затримуючих валів водоскидів. Для цього необхідно провести спеціальні вишукувальні роботи з складанням проекту.

Головна порода сосна звичайна.

Категорії лісокультурних площ.

“а” - пустирі, прогалини, площі які вийшли з-під с/г користування, висушені болота, старі вирубки і згарща.

“б” - свіжі вирубки, згарища, які не поновилися з кількістю пнів не більше 60 С шт/га.

“в” - вирубки, які не задовільно поновилися головною породою з кількістю більше 600 шт/га.

“г” - старі вирубки, які поновилися другорядними породами.

На ділянках категорії “в” і “г” створюють часткові культури. Суцільні культура створюють на ділянках категорії “а” і “б”. Лісові культури створюють за допомогою посіву і посадки. Обидва мають свої переваги і недоліки.

Створення лісових культур сівбою має такі переваги:

1. Цей спосіб простий у виконанні.
2. Насадження більш стійкі.
3. Скорочуються витрати за рахунок того, що не вирощують сіянці.

Підготовка ґрунту під посів простіша і менша трудомістка.

Недоліком являється дуже велика затрата насіння.

Створення лісових культур посадкою являється більш ефективно ніж сівбою тому що:

1. Культури більш стійкі до несприятливих умов в перші роки.
2. Більш економна витрата насіння.
3. Потребують меншої кількості агротехнічних доглядів.

Вибір того чи іншого способу створення лісових культур робиться і з урахуванням лісорослинних умов і категорії площі.

При ручній посадці застосовують меч “Колесова”, механізована посадка відбувається за допомогою лісосадівних машин. На вирубках застосовують МЕЧ-1,СБМ-1, на схилах ППГ-1 ,на рівних ділянках СЛМ-1 ,СЛЧ.

КСЛП «Агролісгосп» оснащене лісогосподарським агрегатом СЛЧ-1 та мечами “Колесова” (25 шт.)

Для проведення інвентаризації наказом директора КСЛП створюють дві комісії; робочу і центральну. Центральна комісія здійснює загальне керівництво за роботою робочої комісії. Приймає матеріали інвентаризації,

складає акти на списання загиблих культур, здійснює перевірку робіт в об'ємі 20%.

Робоча комісія безпосередньо в натурі проводить інвентаризацію, оформляє всі первинні документи, складає звіт по лісгоспу. Інвентаризація проводиться з метою визначення приживлюваності лісових культур.

Приживлюваність - це процентне відношення прижившихся культур до загальної кількості. Після встановлення приживлюваності дається оцінка лісовим культурам, тобто порівнюють планову приживлюваність з фактичною. Якщо фактична приживлюваність дорівнює плановій або вища - культури добрі. Якщо фактична приживлюваність менша за планову або більша 25% - оцінка задовільна. Якщо менша 25% - культури загиблі.

7.2. Організація праці при підготовці ґрунту, посадці та доглялі за лісовими культурами

Підготовка лісокультурної площі.

Підготовчі роботи створюють необхідні умови для обробітку ґрунту і виконання наступних агротехнічних прийомів.

Обробіток ґрунту.

В залежності від стану лісокультурної площі для обробітку ґрунту використовують: дискові борони (БДТ-3,0, БДНТ-2,2), плуги загального призначення (ПЛН-5-35, ГЛН-4-35, Ш№3=35, ГГНУ-4-35, ПДН-4-30) і плантажні (ШПН-40, ГППУ-50А, ППГН-50).

На вирубках крім дискових борон для обробітку ґрунту використовують лісові плуги (ПКЛ-70, ПЛ-1, ПЛЖ-1,2, ПЛД-1,2). І фрези (ФЛУ-0,8, ФЛЖ-1,2).

Для боротьби з личинками хрущів при основному обробітку ґрунту, зокремо при проведенні глибокого розпушення вносять отрутохімікати.

На осушених землях обробіток ґрунту під лісові культури проводять тяжкими дисковими боронами (БДТ-3,0, БДНТ-3,5, БДНТ-2,2), чагарниково-болотними плугами (ППН-40, ППН-50, ППУ-50А).

На тимчасово перезволожених ділянках-спеціальними плугами (ПЛП-135, ШП-2-50, ПЛМ-1,3), фрезами (ФЛШ-1.2, МЛФ-0.8).

Посадка лісових культур. Проводиться механізовано лісопосадковими машинами (СЛН-1, ССН-1, МЛУ-1, СБН-1 А),

Догляд за лісовими культурами.

Можна проводити в ряду культиваторами-ПРЛ-ІА; КБЛ-1;- в міжряддях дисковими культиваторами (КЛБ-1.7, КЛ-2.6, КЛП-2.5) та боронами (БДН-13Н, БДСТ-2.5).

Для зменшення вартості агротехнічних доглядів найкраще прийняти так: агрегати, які дозволяють проводити одночасно догляд в ряду і в міжряддях (КУН-4 КЛ-2.6 +КЛП-2.5).

Технологія лісокультурних робіт на вирубках залежить в основному від кількості пеньків на 1 га., стану природного поновлення, умов місцезростання і рельєфу.

Визначну роль в технології відіграють слідуючі способи підготовки ґрунту на зрубках:

- суцільний обробіток ґрунту при суцільному корчуванні пнів на площі;
- часткова підготовка:
- при корчуванні пнів смугами;
- зрізування пнів смугами на рівні землі;
- нарізка смуг чи борозен між пнями з послідовним перевертанням родючого шару.

На вирубках з достатнім зволоженням з точки зору агротехнічних вимог немає необхідності в такій дорогій операції як суцільне корчування. Однак для того, щоб забезпечити механізацію способів виконання операції, необхідно створити умови для проїзду тракторних агрегатів, цього досягають корчуванням пнів смугами або зрізання їх в рівень із землею. При цьому необхідно дотримуватись прямолінійності смуг, що забезпечує прямолінійне садіння.

На площах з незадовільним природнім поновленням чи на ділянках, де поновлення відбувається тільки малоцінними в господарському плані породами, для створення високопродуктивних насаджень необхідно забезпечити посадку достатньої кількості екземплярів головних, а якщо потрібно то і супутніх порід: рівномірним їх розміщенням по площі. Через це смуги в таких умовах доцільне робити через 4-3 м шириною 2,0 м.

Після корчування пеньків обробіток ґрунту в смугах ведеться дисковими знаряддями або фрезами. Весною перед посадкою, доцільно зробити підновлення ґрунту. Якщо немає порослі, то смуга викорчовується шириною 1,2 м і така ж смуг залишається не розкорчованою.

Посадка механізована із застосуванням лісопосадкових машин (СБН - 1 А, ЛМД -1). Догляд за культурами в перші 5 років механізований - культиваторами, в рядах - ручний догляд.

При такій же схемі створюють культури при зрізання пнів в рівень із землею.

Недоліком створення лісових культур на вирубках по вузьких смугах (шириною 1,5-2 м) є обмеженість механізувати догляд за культурами.

Підводячи резюме вище відміченому, потрібно відмітити, що наш час лісівничою наукою і практично відпрацьовано ряд ефективних і доцільних рішень по покращенню технології створення лісових культур.

Дослідження для проектування технологічних схем створення лісових культур повинні вирішувати такі завдання:

1. виявити площі, які підлягають залісненню;
2. визначити можливість проведення механізованих робіт на окремий категоріях лісокультурних площ;
3. підбір машин і знарядь для виконання механізованих робіт на базі застосування нових і перспективних тракторів і лісогосподарських машин вітчизняного та зарубіжного виробництва;
4. розрахунок потреби машин і знарядь у відповідності з обсягом робіт, які необхідно виконати;

5. розрахунок потреби в паливно-мастильних матеріалах, складання календарного графіка виконання механізованих робіт;

6. розробка рекомендацій агролісгоспу по механізації лісокультурних робіт.

7.3. Проектування лісових культур

При проходженні практики складав проект лісових культур на весну 2014 року.

Проектування починається з обстеження лісокультурної площі і з візуального огляду ділянки. Маршрути прокладаються так, щоб було видно всю площу, при цьому визначається ступінь задерніння ґрунту, склад травянистої, тип лісорослинних умов, наявність і особливості природного поновлення, а також став пнів. На площах зайнятих лісом додатково визначається таксаційні показники.

При створенні під наметових культур визначають середню висоту і діаметр, склад та кількість дерев на площі.

На площах зайнятих лісом додатково визначається таксаційні показники.

На всіх ділянках, що підлягають залісненню визначають ступінь зараженню ґрунту коренегризучими шкідниками. Ентомологія обстеження краще проводити в 2 половині вегетаційного періоду (коли закінчується літ хрущів та інших комах). Для обстеження роблять не менше 15 розкопок і складають (акт ентомологічного обстеження), який прикладаються до проекту лісових культур.

7.4. Інвентаризація та атестація лісових культур

Інвентаризація лісових культур.

Інвентаризація лісових культур проводиться восени в культурах однорічного = трирічного віку, а також в культурах, які переводяться в покриті лісом площі.

В розсадниках інвентаризацію проводять з 1 вересня по 15 жовтня, а в лісових культурах з 1 жовтня по 20 жовтня. Для проведення інвентаризації

створюють інвентаризаційні комісії: центральна і робоча. Центральна комісія працює при лісгоспі, а робоча - в лісництві.

В склад робочої комісії входить: лісничий, бухгалтер, майстер і лісник. Робоче комісія виконує роботи по інвентаризації і складають та оформляють первинну документацію.

Метою інвентаризації являється встановлення проценту приживлюваності.

Приживлюваність - це процентне відношення кількості живих рослин до загальної кількості висаджених.

Приживлюваність встановлюють для того, щоб дати оцінку лісовим культурам.

1. Культури вважаються *добрими* якщо фактична приживлюваність дорівнює плановій або вища за планову. Призначають агротехнічні міроприємств.

2. Культури вважаються *задовільні*, якщо фактична приживлюваність менша від планової, але не менша за 25%. Призначають крім агротехнічних міроприємств = доповнення.

3. Культури вважаються *загиблі*, якщо приживлюваність менше 25%. Такі культури списують, якщо на те є відповідні причини.

Атестація лісових культур. Проводиться щорічно станом на листопад.

Атестації підлягають всі лісові культури які за час атестації не були переведені) вкриті лісом землі.

Лісові культури 1-2-3 річного віку атестуються одночасно з інвентаризацією. Атестація проводиться шляхом візуального обстеження. Для проведення атестації призначають комісією і уточнюють площу всіх лісових культур (1,2,3).

Якщо 1 клас - культури відмінні, відрізняється дуже добрим ростом, не пригнічені бур'янами і непошкодженні.

Якщо 2 клас - культури добрі, мають хороший стан, але до 10% може бути пригнічено бур'янами та пошкодження відсутні

3 клас - задовільний стан культур до 25% пригнічено бур'янами і пошкодження до 15%

Лісові культури, які нижчі 3 класу якості не атестуються. Атестація в них проводиться тільки через 2-3 р.

7.5. Переведення лісових культур у вкриті лісовою рослинністю землі

Підставою для переведення лісових культур в вкриті лісом площі є:

Змикання культур в рядах і завершення змикання в міжряддях.

Віднесення л\к до одного з трьох класів якості. I клас, II клас та культури відмінної якості. Для встановлення класу якості необхідно такі показники: порода, тип умов місцезростання, кількість штук на 1 га. середня висота, ширина міжрядь. Якщо висота перевищує клас якості на 20% - такі культури називаються відмінними. Переводять в покриту лісом площу і культури I і II класу та відмінної якості. Якщо показники нижчі від показників II класу на 20% і більше - це будуть культури «брак». Для одержання даних по встановленню класів якості на ділянках л\к закладають пробні площі.

7.6. Заходи по сприянню природному поновленню

До цих заходів відносяться залишення насіннєвих дерев, збереженню благонадійного підросту, рихлення ґрунту, очищення лісосік від порубочних решток.

Залишення насіннєвих дерев.

Залишають насіннєві дерева для хвойних дерев.

Сосну і ялину залишають поодинокими деревами, а модрина групами по 3-5 дерев для забезпечення природного поновлення.

По площі залишають нерівномірно, біля стіни лісу не залишають, а чим далі, тим кількість повинна бути більша.

Насіннєві дерева починають відбирати за 3-4 роки до рубки. Їх кільцюють червоною фарбою, навколо зріджують деревостан, щоб вони пристосувалися до плодоношення при великому освітлені.

Збереження підросту. Цей захід застосовують якщо до рубки в насадженні вже утворилась велика кількість благонадійного підросту.

Благонадійний підріст - це здорові рослини, мають нормальний ріст по висоті, гостро вершинну крону, а якщо у рослин округла або зонтикоподібна, тонкий підріст вважається неблагонадійним і його не зберігають. Для збереження підросту застосовують спеціальний метод розробки лісосіки (підкладочне дерево, метод вузьких пасік, розробка в зимовий час).

Рихлення ґрунту.

Застосовують коли необхідно створити кращі умови для проростання насіння. Проводять перед опадом насіння. У бобових - вересень або початок жовтня, для сосни - вкінці вегетаційного періоду, або рано навесні перед вильотом насіння з шишок.

Очищення лісосік від порубочних решток. Застосовують взаємності від ґрунтовий умов: на сухих ґрунтах порубочні рештки подрібнюють на рівномірні відрізки: розкидають по поверхні ґрунту для притінення та збереження вологи.

Для зменшення рівня пожежної небезпеки лісосіку оборюють мінеральними смугами

- на свіжих ґрунтах порубочні рештки збирають і спалюються. Спалювання проводиться в пожежо безпечний період.

- На сирих ґрунтах залишають збираючи у кучі або у вали, укладають в понижених місцях, ущільнюють та залишають на перегнивання.

Розділ 8. Лісозахист

8.1. Санітарний огляд лісів КСЛП «Агролісгоспу»

Динаміка осередків шкідників і хвороб лісу за ревізійний період

Види шкідників і хвороб	Площа осередків, га					
	на початк у період у	Виникн ення знову	Ліквідо -вано	Затухл о	Залишок осередків	
					Усього	в тому числі потребую ть заходів боротьби
Омела біла		4,9			4,9	
Відміні мітли		27,4			27,4	
Поперечний рак дуба стовбурні гнилі		19,3			19,3	
Трутовик дубовий		17,8			17,8	
Трутовик несправжній		1,2			1,2	
осиковий		135,0			135,0	
Трутовик осиковий		6,4			6,4	
Коренева губка	1446,0	480,9	5		1921,9	643,0
Разом	1446,0	692,9	5		2133,9	643,0
Листогризучі шкідники	1446,0 1130,0	1130,0				
Усього	2576,0	692,9	1135,0		2133,9	643,0

Із хвороб лісу найбільш поширена мала коренева губка сосни звичайної.

Запроектовані на ревізійний період лісозахисні заходи агролісгоспом, в основному, виконувались.

Ефективність проведених заходів очевидна і підтверджується обсягами ліквідованого осередку шкідників лісу на площі 1130 га, зменшилися на 798 га обсяги проведення заходів боротьби з кореневою губкою.

Проведені санітарні рубки сприяли покращенню санітарного стану насаджень, зменшенню площі деревостанів з осередками хвороб, шкідників лісу. Сигналізація за появою шкідників і хвороб лісу поставлена задовільно і ведеться силами майстра лісу.

Динаміка осередків шкідників та хвороб лісу по роках в розмірі майстерських ділянок ведеться в спеціальній книзі. Звіти про санітарний стан складається щорічно і зберігається в агролісгоспі протягом десяти років. В конторі агролісгоспу є куточок з лісозахиту. Всю документацію з лісозахиту веде інженер лісового господарства.

В питаннях лісозахиту агролісгосп проводить консультацію з міжрайонним лісопатологом.

В цілому, стан лісозахисту в агролісгоспі задовільний. Лісозахисні заходи у комплексі з лісогосподарськими роботами забезпечили у ревізійному періоді умови для кращого розвитку насаджень та запобіганню розповсюдження шкідників і хвороб лісу.

Санітарний стан лісів в даний час слід вважати умовно задовільним. Це підтверджується тим, що загальний запас сухостійного і пошкодженого лісу збільшується на 14,03 тис.м³ в порівнянні з даними попереднього лісовпорядкування, наявність осередків шкідників і хвороб лісу на площі 2,2 тис. га

В залежному від появи і розвитку осередків шкідників і хвороб лісу, зміни санітарного стану насаджень, осяги захисту з лісозахисту, вказані в табл. 8,15

З метою запобігання розвитку осередків шкідників і хвороб лісу, треба під час ведення лісового господарства виконувати вимоги чинних «Санітарних правил в лісах України» (Київ- 1995).

Таблиця 8,15

Запроектовані щорічні обсяги заходів з лісозахисту

Найменування заходів	Одиниця виміру	Запроектовано лісовпорядкування	Прийнято 2-ю л/в нарадою	Примітка
1. Поточне лісопатологічне обстеження	тис. га	3,0	3,0	
2. Грунтові розкопки	ям	60	60	
3. Виготовлення шпаківель для птахів	шт.	100	100	
4. Виготовлення шпаківель для птахів	шт.	50	50	
5. Нагляд за появою осередків шкідників	тис. га	11,0	11,0	
6. Пропаганда Лісозахисту	тис. грн	2,0	2,0	

8.2. Організація і проведення лісопатологічного нагляду

Є 2 види лісопатологічного нагляду: загальний і спеціальний.

Загальний нагляд. Проводиться з метою своєчасного виявлення в лісових насадженнях і розсадникахлюбих видів шкідників і хвороб. Проводить його лісник та майстер лісу. У випадку виявлення ознак пошкоджень лісу заповнюється “Листок наземної сигналізації” (на кожну хворобу шкідника

заповнюється окремий листок). Підписується і терміново передається в лісгосп. Лісничий у трьохденний термін перевіряє в натурі і на основі листка сигналізації заповнює слідуючий документ — " Акт перевірки наземної сигналізації ", Намічає заходи боротьби і підписує. Цей акт в 2-3-денний термін передається в лісгосп і на основі цього документу інженер по охороні і захисту лісу заповнює " Термінове донесення ", де перевіряє заходи боротьби намічені лісничим, вносить певні поправки, підписує. Потім підписує директор і один екземпляр запишається в лісгоспі, а направляється в обласне управління лісового господарства.

Спеціальний нагляд. Проводиться з метою виявлення масового розмноженню небезпечних для даного географічного району шкідливих комах і хвороб лісу. Він поділяється на рекогносцирувальний і детальний.

Рекогносцирувальний. Не дає точного прогнозу шкідників на певній площі, проводиться у випадках, якщо в попередні роки спостерігались в даних насадженнях і проти них проводилась боротьба.

Лісгосподарський. Це система профілактичних заходів, що створюють несприятливі умови для лісових насаджень. Вони не потребують додаткових коштів, тому що проводяться в процесі лісгосподарських і лісокультурних робіт.

Розділ 9

Охорона лісу

9.1. Ознайомлення з посадовими обов'язками працівників лісової охорони

лісгоспа/майстра лісу

ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЛІСОВОЇ ОХОРОНИ, її СТРУКТУРА

Охорону та захист лісів на території України здійснює державна лісова охорона. Діяльність державної лісової охорони регулюється її статутом, який затверджений Кабінетом Міністрів України.

Правовою основою діяльності державної лісової охорони України є Конституція України, Лісовий кодекс України, інші законодавчі акти України, постанови Кабінету Міністрів України.

В лісовому кодексі України говориться; "Ліси України підлягають охороні і захисту, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на їх збереження від знищення, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб, а також раціональне використання".

Основні завдання державної лісової охорони:

1. Організація наземної і авіаційної охорони лісів, проведення заходів по запобіганню пожеж, своєчасному їх виявленню і боротьбі з ними.
2. Охорона лісів від самовільних порубок, крадіжок, винищень і іншої лісопорушень.
3. Контроль за виконанням лісозаготівельниками діючих правил відпуск лісу, а також за дотриманням правил сінокосіння, випасання худоби та інших видів користування лісом.
4. Сигналізація про появу в лісі шкідників та хвороб лісу.
5. Нагляд за виконанням правил і строків полювання.
6. Державний контроль за станом, використанням, відновленням.

Незаконно придбані лісопорушниками матеріали, а також накладати арешт на вивезені: лісу лісоматеріали без підтверджуючих документів, або в тих випадках коли вивіз їх лісопорушником був простежений майстром лісу, або лісником до місця використання і наявні матеріали засвідчили представники влади.

4. Крім обов'язків по охороні лісу на майстрів лісу і лісників накладається виконання в своїх ділянках і обходах наступних робіт:

а) керувати роботами по посадці лісу, догляду за лісопосадками, сприяти природному поновленню лісу, збору насіння і керувати рубками догляду за лісом;

б) при проведенні лісовпорядкування показувати в натурі партіям по лісовпорядкуванні межові знаки, кварталні просіки, візири;

в) брати участь у відводі лісосік, а також лісних площ під сінокоси пасовищні угіддя й інші побічні користування;

г) складати листки - сигналізації про появу шкідників і хвороб лісу.

9.2. Вивчення проекту протипожежних заходів лісгоспа і лісового оперативного - мобілізаційного плану протипожежних заходів лісгоспа

Для забезпечення належного протипожежного стану лісів у лісгоспі проводиться ряд профілактичних заходів, спрямованих на недопущення виникнення пожеж (влаштування протипожежних мінералізованих полос та догляд за ними). На пожежонебезпечний період складається оперативний план гасіння пожеж створюються пожежні дружини за якими закріплюється необхідний інвентар техніку, транспорт. Проводиться роз'яснювальна робота через місцеве радіомовлення і пресу, аншлаги.

Охорона лісу від пожеж проводилась силами лісової охорони.

Територія агролісгоспу за способами виявлення лісових пожеж і боротьби з ними належить до зони наземної охорони лісів силами лісової охорони і пожежними сторонами в пожежно небезпечний період.

Існуюча організація території агролісгоспу за способами виявлення лісових пожеж і боротьби з ними відповідає «Правилами пожежної безпеки в лісах України».

По зареєстрованих порушеннях систематично приймалися міри до порушників шляхом складання актів і притягнення до адміністративної відповідальності. Чисельність лісової охорони слід рахувати достатньою для виконання протипожежних заходів.

За два останні роки, в середньому, було зареєстровано 102 випадки самовільних рубок з обсягом зрубаної деревини 673,6 м³ із збитком 489,2 тис. грн.

Державний лісовий фонд Коропського СЛП «Агролісгосп» представлений широколистяними лісами III- IV класів пожежної безпеки. За останні три роки лісових пожеж на території лісництва не виникали.

Охороною і захистом лісу. Охорону та захист лісів та території України здійснюють:

- 1) лісова охорона спеціально уповноважених державних органів лісового господарства (далі державна лісова охорона):
- 2) лісова охорона інших постійних лісокористувачів

В лісах, які характеризуються високою пожежною небезпекою, при держлісгоспах для гасіння пожеж створені спеціальні підприємства – лісові пожежно- хімічні станції.

Майстри лісу і лісники повинні

1. Добре знати межі своєї ділянки і обходу, що входять до складу ділянки, а також місцезнаходження і стан всіх протипожежних споруд, водойм, річок, озер, каналів, пунктів зв'язку і місце проживання майстрів лісу, суміжних з ними обходів.

Керувати роботою і проведенням інструктажів для лісників своїх обходів, також здійснювати контроль за виконанням ними своїх обов'язків.

Проводити ревізії обходів, спостерігати за належним зберіганням лісниками лісових кордонів, за збереженням службової зброї і всього довіреного лісникам майна.

Складати протоколи (акти) про самовільні порубки і інші лісопорушення, а також про виконання встановлених правил і вимог пожежної безпеки в лісі, порушення правил та термінів полювання.

При виникненні лісових пожеж невід'ємно вживати заходів щодо ліквідації, одночасним повідомленням про це лісничого.

Направляти в дільницю або в (агролісгосп) не пізніше чим в двохденний термін складені по дільниці протоколи (акти) про різноманітні лісопорушення.

7. Керувати роботою тимчасових сторожів і пожежних команд на дільниці.

2. Кожному майстру лісу видається встановленого зразка тавра для таврування дерев, заготовлених лісоматеріалів і залишених пнів при відпуску лісу, арештований у лісопорушників матеріалів, а також пнів, залишених після самовільних рубок.

Порядок таврування і зберігання вказаних тавр встановлений Держкомітету України лісового господарства.

3. Майстри лісу і лісники повинні затримувати в лісі або по дорозі з лісу.

9.3. Кількість і площі пожеж лісгоспа за останні 3 роки, заподіяна шкода причини пожеж, виявлення пожеж. Робота лісової охорони по виявленню і попередженню пожеж

За останні 3 роки в лісах Коропського агролісгоспа виникла одна пожежа, в результаті випалу комишу поряд з лісом. Пошкоджена площа становила 0,05 га. Збитків не завдато. Лісова охорона в складі 4 чоловік здійснює патрулювання в лісах (див. табл. 9,16 та 9,17).

Відомості про лісові пожежі

Показники	Одиниця вимірю- вання	Усього за ревізійний період	В т.ч за два останні роки	
			2011 р.	2012 р.
1. Площа пройдена	га	52,3	1,0	
пожежами	га	52,3	1,0	
2. Кількість пожеж –усього	випадків	29	1	
в т.ч верхових низових	випадків	1		
3. Середня площа однієї	га	28	1	
Пожежі				
4. Стовбурний запас згорілої	тис.м ³	1,15		
та пошкодженої деревини				
5. Збитки від пожеж	тис. грн	13,11		
6. Причини пожеж	випадків	29	1	
6.1. Необережне поводження	випадків	23	1	
населення з вогнем				
6.2. Не встановлено	випадків	6		
В порівнянні з попереднім ревізійним періодом кількість лісових пожеж збільшують у 1,5 рази, а площа пройдена пожежами - у 2,1 рази.				

Таблиця 9,17

Існуюче протипожежне упорядкування та виконання запроектованих заходів

Найменування заходів	Одиниця вимірювання	Проекту-валось на ревізійний період	Фактично виконано	% Виконання
1. Попереджквальні протипожежні заходи				
1. Організація протипожежних стендів	шт.	1	1	100
2. Встановлення попереджувальних аншлагів	шт.	70	20	29
3. Встановлення і ремонт шлагбаумів	шт.	70		
4. Влаштування мість відпочинку і куріння	шт.	38		
2. Обмежувальні протипожежні заходи				
1. Створення мінеральних смуг	км	30	70	233
2. Догляд за мінеральними смугами	км	300	140	47
3. Будівельні і ремонтні роботи				
1. Ремонт доріг	км	2,0		
4. Дозорно-сторожові протипожежні заходи				
1. Організація пунктів зосередження протипожежного інвентаря	шт.	8	1	13
2. Придбання пожежної машини	шт.	1	1	100
3. Утримання тимчасових пожежних сторожів	чол.	3	3	100

Запроектовані минулим лісовпорядкуванням протипожежні заходи протягом ревізійного періоду, в основному, виконувались. Проте, невиконання робіт із влаштуванням мість відпочинку і куріння в якійсь мірі вплинуло на збільшення кількості пожеж у 1,5 разів і площі пожеж у 2,1 разів. Не проводились роботи по ремонту доріг протипожежного призначення.

9.4. Протипожежне упорядкування

Протипожежне упорядкування включає комплекс правових, організаційно технічних, лісогосподарських та інших заходів, направлених на попередження виникнення пожеж, обмеження їх розповсюдження, зниження пожежної безпеки в лісі, підвищення пожежостійкості деревостанів, своєчасне виявлення пожеж та їх гасіння. Заходи з охорони лісів від пожеж запроектовані з врахуванням економічних, біологічних і екологічних особливостей лісового фонду.

В основу проектування покладені положення Правил пожежної безпеки в лісах України (2005), Положення про лісові пожежні станції (2006), узгоджені з лісогосподарськими підприємствами основні заходи з протипожежного улаштування. Пожежна безпека в лісі повинна забезпечувати проведення профілактичних заходів, оперативного виявлення і ліквідації лісових пожеж на території лісового фонду. З цією метою слід порозводити розробку оперативних протипожежних планів, встановлювати регламент роботи лісопожежних служб в залежності від пожежної небезпеки і фактичної горимості лісів, проводити регулювання відвідування лісових урочищ, контролювати дотримання правил пожежної безпеки та ряд інших заходів.

9.5. Завдання охорони лісу

Охорону і захист лісу здійснює державна лісова охорона, яка налічує 25 осіб. Основними її завданнями є здійснення державного контролю за всіма лісокористувачами і власниками лісів, за дотримання лісового законодавства, забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб лісу, запобігання правопорушення та контроль за використання лісових

ресурсів. Регулювання діяльності лісової охорони здійснюється згідно Положенням про державну лісову охорону (2009).

Проект поділу агролісгоспу на майстерські ділянки і обходи проводиться в табл. 9,18.

Таблиця 9.18

Проект поділу території на майстерські ділянки та обходи

Найменування підприємства	Загальна площа, га	Ділянки			Обходи		
		існує	проектування		існує	проектування	
		кількість	Кількість	середня площа	кількість	кількість	Середня площа, га
Коропське спеціалізоване лісгосподарське підприємство «Агролісгосп»	11049,7	5	5	2210,0	25	25	442,0

9.5. Види та порядок проведення ревізій обходу

В Агролісгоспі ревізії проводяться з метою підвищення дисципліни, а також для контролю за станом лісів. В лісгоспі проводяться наступні ревізії:

Планова - планується двічі на рік. Перший раз після танення снігу в усіх обходах. Результати ревізії оформлюються до 15 червня. Другий раз ревізій планується восени, до випадання снігу, документи оформляються до 1 листопада. Ці ревізії проводять з метою оперативного контролю за виконанням лісниками покладених на них обов'язків по охороні від пожеж, незаконних рубок та інше проводить помічник лісничого або лісничий.

Непланова - проводиться при передачі обходу в зв'язку із звільненням відпусткою, хворобою, переходом на інший обхід (оформляється акт прийому здачі).

Контрольна - ревізія проводиться в обходах, які найчастіше підлягають лісопорушенню, також перевіряється шість проведення планових ревізій. Проводиться інженером по охороні і захисту лісу, головним лісничим, директором.

Раптова ревізія - проводиться по завданню директора КСЛП, при необхідності перевірити скарги, чи при незадовільній роботі лісника чи майстра. Для проведення цієї ревізії СЛП створює комісію.

В лісгоспі проводять слідуючі протипожежні заходи:

- 1) — створення мінералізованих смуг - ?;
- 2) — догляд за мінералізованими смугами - ??;
- 3) — складається мобілізаційний план і затверджується головою держ. адміністрації;
- 4) — агітаційна робота по радіо, пресі, в школах;
- 5) — в пожежо-небезпечний період закриття всіх доріг шлагбаумом;
- 6) — вивішування аншлаків;
- 7) — наявність у лісництві відер, лопат, грабель, топорів;
- 8) — після проведення рубок догляду за лісом проводять чистку місць рубок від порубочних решток.

9.6. Види тавр, що використовуються в лісгоспі. Таврування лісу

Введена для контролю за правильністю проведення рубок пов'язаних з веденням господарства, за відпуском лісу і охороною лісу від незаконних порубок.

Тавра мають: майстри лісу, помічники лісничих, лісничі і інженери по охороні і захисту лісу. Передача тавр іншим особам без письмового розпорядження директора лісгоспу забороняється.

Особи, що одержали тавра, несуть персональну відповідальність за правильне їх використання і зберігання. Лісгоспи зобов'язані вести точний

облік одержуваних і виданих тавр. При втраті тавра (крадіжка, втрата, поломка) ретельно розслідують причини втрати і складають відповідні дознавальні матеріали, за якими директор лісгоспу дає свій висновок.

Усі матеріали про втрату тавр направляються в обласні управління лісового господарства. У лісгоспах введені відпускні, порубочні і контрольні тавра.

1. **Відпускні тавра** застосовуються в наступних випадках:

- 1) - при доборі дерев, намічених у рубку з обліком по пнях (вибіркова рубка, прохідна рубка, санітарна рубка і т.д.):
- 2) при тавруванні дерев для подеревного відпуску на суцільних лісосіках;
- 3) - при прийомі від лісозаготівельників деревини, заготовленої з обліком по кількості:

Відпускні тавра ставляться: на деревах, намічених у рубку – біля кореневої шийки, а на заготовлених колодах і на окремих полінах у стосах - на торцях колод з двох сторін.

2. **Порубочним тавром** майстра лісу тавруються:

- а) пні самовільно зрубаних дерев при складанні майстром лісу чи лісником актів про самовільні порубки;
- б) самовільно зрубана деревина:
- в) пні, що залишились від незаконних порубок, виявлених при ревізіях, перевірках і прийомі-здачі обходів.

3. **Контрольними таврами** помічника лісничого, лісничого і інженера з охорони і захисту лісу тавруються пні незаконних порубок, виявлених при ревізіях і перевірках обходів, як раніше затавровані майстром лісу, так і не затавровані.

Для ясності і чіткості відбитка всі тавра наносяться фарбою. Самовільне виготовлення тавр переслідуються в порядку, установленому законом.

Директори, головні лісничі й інженери з охорони і захисту лісу, а також працівники обласних і інших вищих органів лісового господарства, при

виїздах у лісгоспи або лісництва зобов'язані перевірити наявність тавр і правильність користування ними.

Розділ 10

Лісозаготівлі і переробка деревини

10.1. Ознайомлення з підготовчими роботами на лісосіці. Вивчення технології розробки лісосік, які використовуються на суцільних і поступовий рубках. Механізація робіт на лісозаготівлях. Прийом робіт і заготовленої лісопродукції. Ознайомлення з роботами на нижньому складі.

Мета, порядок проведення, забезпеченість бригади

Метою цих робіт є створення безпечних умов праці і покращення організації праці під час основних лісосічних робіт.

Ці роботи проводяться після відведення ділянки в рубку, після виписки лісорубного квитка, після складання технологічної карти на розробку лісосіки, до початку основних лісосічних робіт.

Підготовчі роботи виконує бригада, яка повинна складатися з трьох і більше досвідчених робітників.

Ця бригада забезпечується:

1. бензомоторними пилами; сокирами;
2. трактором або мотолебідкою з тросом довжиною не менше 35 м.:
прядив'яним канатом довжиною не менше 10 м з трирогим гаком на кінці;
3. звалювальною вилкою; засобами індивідуального захисту;
4. чокерами довжиною 5-8 м, по одному на кожного робітника;
бандажем;
5. упором з металевим наконечником для кріплення на жердину; багром з жердиною довжиною не менше 4 м;
6. клинами з синтетичного матеріалу або сухої деревини твердолистяних порід.

Склад і характеристика підготовчих робіт на лісосіці до початку її розробки.

3.4. в небезпечній зоні навколо місця відпочинку робітників, обігрівального приміщення, місця стоянки транспорту, місця зберігання паливно – мастильних матеріалів;

3.5. навколо небезпечних зон, якщо ці дерева створюють небезпеку робітникам під час виконання лісосічних робіт.

4. Розмітка меж пасіки.

З технологічної карти в натуру переносяться межі пасік постановкою засічок на деревах.

5. Підготовка лісонавантажувального пункту.

З технологічної карти на лісосіку переносяться межі ЛНП постановкою засічок на дерева. Дерева, підріст і підлісок на ЛНП спилюються на рівні з поверхнею ґрунту, поверхня вирівнюється.

6. Розмітка трелювальних волоків. З технологічної карти на лісосіку переносяться трелювальні волоки постановкою засічок на деревах.

7. Підготовка лісовозної дороги.

Дорогу по необхідності розширюють і ремонтують.

8. Прибирання густого підліску.

Якщо лісосіка розроблятиметься у сніжний період то підлісок прибирають під час підготовчих робіт. Якщо лісосіка розроблятиметься у безсніжний період то прибирати підлісок можна під час основних лісосічних робіт.

9. Розмітка шляхів переходу з пасіки на пасіку.

При проведенні рубок пов'язаних з веденням лісового господарства, при розробці вітровально - буреломних лісосік роботи 7 і 10 не виконуються, а робота 4.1. виконується під час основних лісосічних робіт.

Після проведення підготовчих робіт складається “Акт готовності лісосіки до розробки”. Він підписується бригадиром, бригада якого проводила підготовчі роботи, майстром, лісничим і затверджується головним інженером або головним лісничим, якщо посади головного інженера в лісгоспі немає.

Заборонні знаки, що використовуються на лісосічних роботах.

Заборонні знаки, що використовуються на лісосічних роботах поділяються на 2 види: стаціонарні і переносні.

Стаціонарний заборонний знак. Цей знак має форму круга діаметром 45 см по краю якого є червона смуга шириною 5 см всередині на білому фоні чорними літерами виконується напис: “Стороннім проїзд та прохід заборонені Лісозаготівля”. За встановлення цього знаку несе відповідальність майстер. Він встановлюється на відстані 60-70 м від меж лісосіки на шляхах ймовірного пересування людей, на висоті 1,5-1,7 м від землі. Під цей знак дозволяється заходити членам бригади, а також іншим особам, які згідно своїх посадових обов’язків мають, на це право. Під цей знак дозволяється заходити в захисних касках або без масок, щоб пройти до обігрівального приміщення, де знаходяться каски.

Переносний заборонний знак має форму круга діаметром 36 см по краю якого є червона смужка шириною 4 см. Всередині на білому фоні чорними літерами повинен бути виконаний такий напис: “Прохід і проїзд заборонено. Звалювання лісу”. Відповідальність за встановлення цього знаку несе звалювальник. Він встановлюється на висоті 1,5 м від землі на відстані не менше 2 висот звалювання дерев, але не менше як за 50 м від місця звалювання на шляхах ймовірного пересування людей (дороги, стежки, трелювальні волоки, шляхи переходів з пасіки на пасіку). Під цей знак можуть заходити тільки звалювальник і його помічник, які будуть звалювати дерева. Інші особи, які мають на це право, можуть заходити лише з дозволу звалювальника, природне поновлення.

Поняття про нижні склади, їх класифікація.

Нижній склад - це виробничий підрозділ лісозаготівельного підприємства (лісгоспу) куди звозиться вся деревина з лісосік, де відбувається її обробіток і відвантаження або тільки перевантаження з дорожчого на дешевший вид транспорту) (з автомобільного на залізничний або водний).

По технології робіт нижні склади поділяються на 2 види:

- перевалочний нижній склад - це нижній склад, де відбувається тільки перевантаження деревини з дорожчого на дешевший вид транспорту;

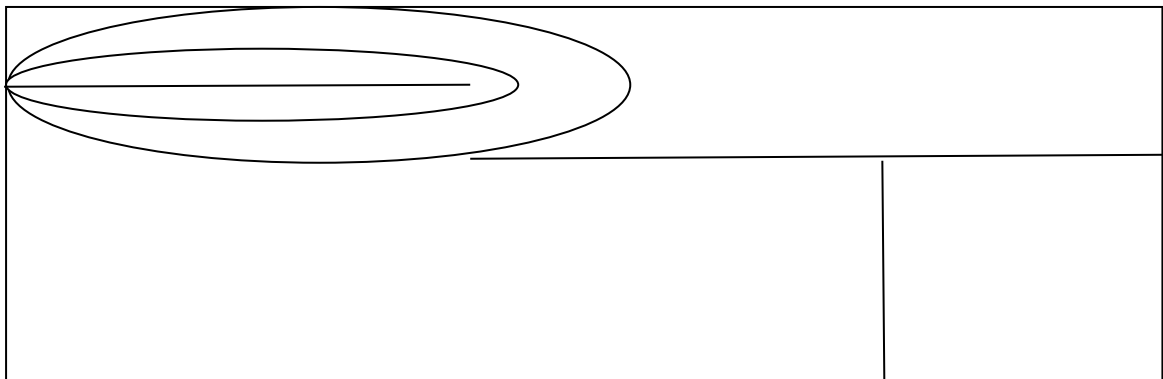
- переробні нижні склади - це нижні склади, де відбувається переробка і відвантаження деревини.

По місцезнаходженню нижні склади поділяються на 2 види:

- прирейковий нижній склад - це нижній склад, який знаходиться біля залізниці широкої колії;

- береговий нижній склад - це нижній склад, який знаходиться на березі суднохідної річки або моря.

1. Схема нижнього прирейкового нижнього прирейкового нижнього складу.

1. автомобільна лісовозна дорога (магістраль);
2. - засіб для розвантаження;
3. – площадка для хлистів;
4. - площадка для розкрязування хлистів;
5. - засіб для розкрязування;
6. - сортувальний транспортер;
7. – стос дров;
8. - штабелі круглих ділових сортиментів;
9. – засіб для подачі круглих сортиментів до цехів переробки;
10. – цехи з переробки;
11. – штабелі готової продукції;
12. – залізниця широкої колії;

13. – вагон.

3. Технологічний процес роботи прирейкового переробного нижнього складу

1. Розвантаження: баштовий, порталний, кабельний, консольно - козловий, козловий, кран - балка, мостовий, пересувні крани.

2. Розмітка хлестів: рулетка, метр, мірка, сокира.

3. Розкрязування: лінії по розкрязуванню хлестів, електропили, бензопили.

4. Сорткування - штабелювання круглих сортиментів: сортувальні транспортери, вагонетки, вручну.

5. Подача круглих сортиментів до цехів з переробки; крани.

6. Переробка в деревообробних цехах: лісопильні рами, деревообробні верстати.

7. Сорткування - штабелювання готової продукції: сортувальні транспортери, вагонетки, вручну.

8. Відвантаження: крани.

4. Види цехів, які можуть знаходитися на нижньому складі.

Лісопильний цех - це цех, де відбувається розпилювання пиловника на пиломатеріали.

Обладнання: лісопильні рами, стрічковопильні верстати, круглопильні верстати для повздовжнього розпилювання;

Столярний цех - це цех по виготовленню столярних виробів (двері, вікна, дошка для підлоги, сходи).

Обладнання: круглопильні верстати для повздовжнього і поперечного розпилювання, стругально-фугувальні верстати, стругально-рейсмусові, фрезерні верстати, токарні, довбальні, свердлильні, шипорізні, шліфувальні верстати;

Паркетний цех: це цех по виготовленню паркетної дощечки.

Обладнання: кругло пильні і фрезерні верстати;

Сувенірний цех - це цех по виготовленню товарів народного вжитку.

Обладнання: круглопильні верстати для повздовжнього і поперечного розпилювання, стругально-фугувальні верстати, стругально-рейсмусові, фрезерні верстати, токарні, довбальні, свердлильні, шипорізні, шліфувальні верстати; цех по виготовленню технологічних трісок.

Обладнення: рубальні машини;

Бондарний - цех по виготовленню бочок;

Шпалорізний - це цех по виготовленню шпал.

Обладнання: круглопильні верстати для повздовжнього і поперечного розпилювання; тарний - це цех по виготовленню тарної дощечки.

Обладнання: круглопильні верстати, тарні рами.

Розділ 11

Лісові побічні користування і підсобне виробництво

11.1. Види і розміри лісових побічних користувань в лісгоспі. Порядок розподілу і використання сінокосів пасовищ і інших користувань в лісі

Використання угідь і ресурсів побічних користувань. Побічним користуванням протягом ревізійного періоду агролісгосп не займається.

Використання лісу в рекреаційних цілях.

Ліс – найважливіша природо утворююча частина навколишнього середовища. Він позитивно впливає на клімат, очищення атмосфери. Надзвичайно велика оздоровча і культурно-естетична роль лісу. Найбільш широко з цією метою використовується рекреаційно-оздоровчі ліси агролісгоспу, площа яких становить 165,5 га.

В цілому території рекреаційно-оздоровчих лісів характеризується ландшафтно-естетичними показниками. Ступінь рекреаційних навантажень, стадія дегресії лісового середовища, функціональні зони і встановлений в них режим відпочинку враховувалося під час проектування заходів з благоустрою наведені в проектних відомостях по майстерських ділянках.

Наявних угідь не достатньо для задоволення потреб лісового господарства.

Проте збільшення їх площі недоцільне, так як в лісгоспі немає родючих земель, на яких можна створити високопродуктивні ділянки ріллі і сіножатей, і використовувати для цих цілей лісові землі недоцільно. На період: лісовпорядкування, для покриття дефіциту сільськогосподарських угідь, лісгосп використовує землі сільськогосподарських підприємств.

Для підвищення продуктивності орних земель рекомендується щорічно вносити органічні і мінеральні добрива. Вирощування сільськогосподарських культур здійснювати за рекомендованими для сільського господарства сівозмінами.

Докорінне поліпшення сіножатей проводиться шляхом зрізання чи вирубка чагарників, зрізання купин дисковими боронами, внесених мінеральних добрив: підсів трав.

Поверхнєве поліпшення сіножатей проводиться шляхом внесення мінеральних добрив і підсіву трав. Обсяги заходів з поліпшення сіножатей приведені в таблиці.

Випасання худоби, згідно чинних правил, проектується на загальній площі:

24830,5 га, а також на вигонах і пасовищах площею 22,1 га. Норма випасу худоби на 1 га прийнята з розрахунку 1 голова великої рогатої худоби на 5 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і 1 голова на 1 га пасовища.

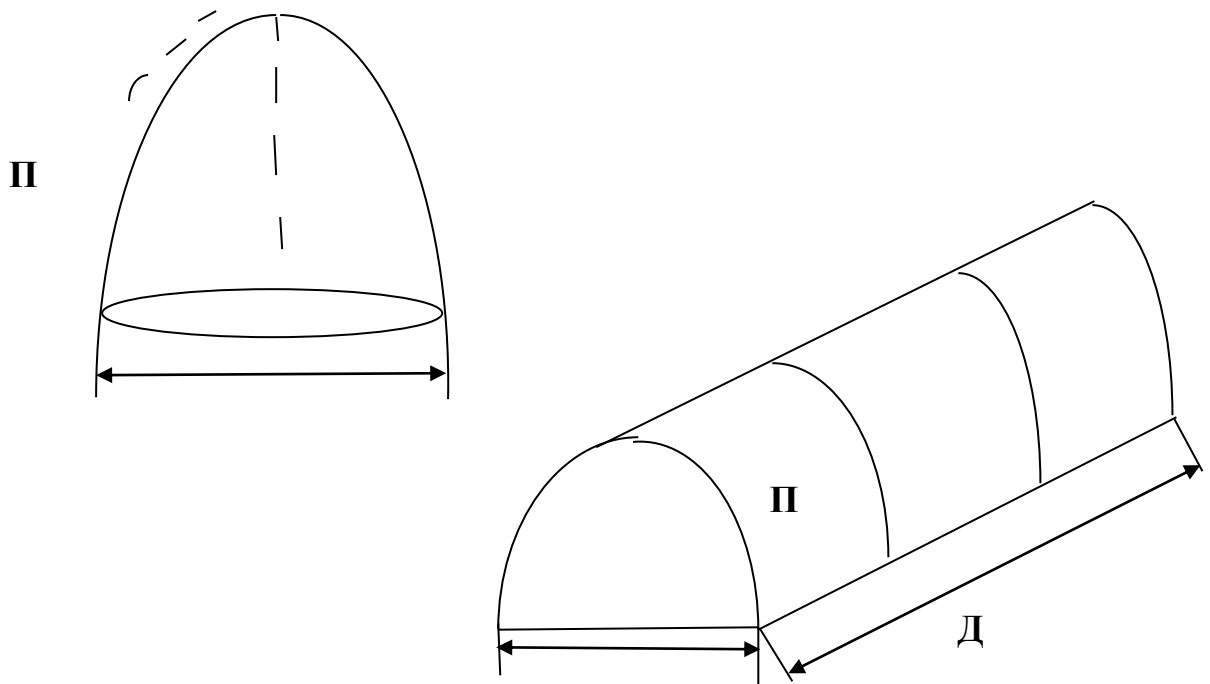
Усього на виділеній площі дозволяється випас 4988 голів великої рогатої худоби.

Лісгосп має в своєму господарстві пасіку загальною кількістю 50 бджолосімей. Крім того на території лісгоспу щорічно розміщується до 150 пасік (6 тисяч бджолосімей) інших організацій і приватних осіб.

Із-за відсутності ринків збуту заготівля плодів горіхів, ягід, хвойної лапки ревізійний період не проектується.

В агролісгоспі сінокоси займають площу 188,6 га, воно заготовляється для підгодівлі диких тварин в зимовий період і в «Агролісгоспі», а також для господарських потреб працівників державної лісової охорони КСЛП. Заготівля сіна проводиться в фазі цвітіння, тому що в цей період поживні речовини рівномірно розміщені по всій рослині, і вміст протеїну більший ніж клітковини. Скошують сіно за допомогою косарки роторної навісної. Скошена трава містить 60-80% вологості. Її сушать в покосах, потім згрібають у валки для подальшого просушування. При вологості сіна 25-30% його складають в копиці, а потім при вологості 16-17%, його складають в скирти. Для обліку сіна, спочатку знаходять об'єм скирти, а потім масу. Для визначення об'єму

скирти необхідно знати її довжину, ширину і перекидку. Об'єм копиці визначають за формулою:

1. Об'єм копиці з заокругленою верхівкою

$$V = \pi \cdot r^2 \cdot h \cdot \frac{1}{6} \cdot \frac{\pi}{2}$$

2. Об'єм конусовидного стога і стога з круглим видом

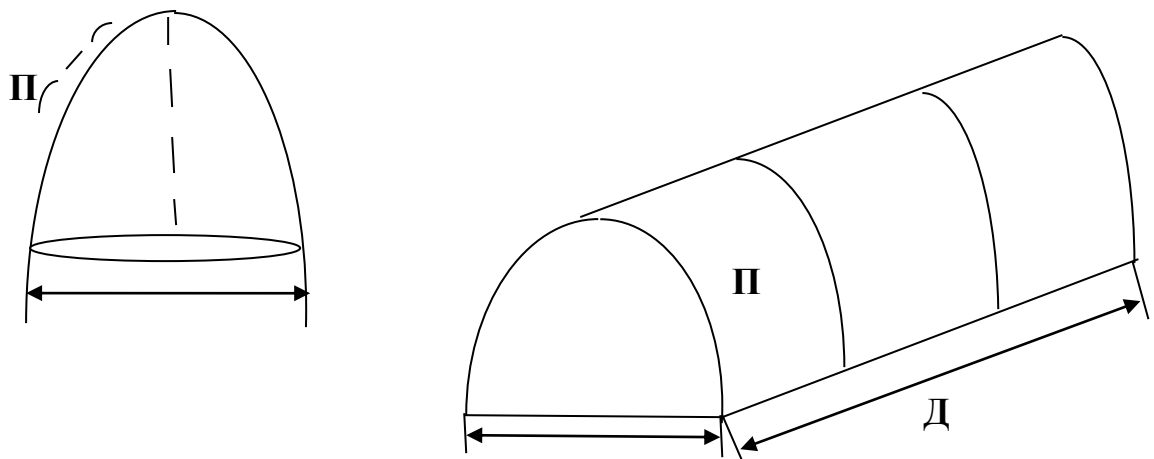
$$V = (\pi \cdot 0,4 - \pi \cdot 0,012) \cdot r^2 \cdot h$$

Об'єм скирти:

Із-за відсутності ринків збуту заготівля плодів горіхів, ягід, хвойної лапки на ревізійний період не проектується.

В агролісгоспі сінокоси займають площу 188,6 га, воно заготовляється для підгодівлі диких тварин в зимовий період в агролісгоспі, а також для господарських потреби працівників державної лісової охорони КСЛП. Заготівля сіна проводиться в фазі цвітіння, тому що в цей період поживні речовини рівномірно розміщені по всій рослині, і вміст протеїну більший ніж клітковини. Скошують сіно за допомогою косарки роторної навісної. Скошена трава містить 60-80% вологості. Її сушать в покосах, потім згрібають у валки

для подальшого просушування. При вологості сіна 25-30% його складають в копиці, а потім при вологості 16-17%, його складають в скирти. Для обліку сіна, спочатку знаходять об'єм скирти, а потім масу. Для визначення об'єму скирти необхідно знати її довжину, ширину і перекидку. Об'єм копиці визначають за формулою:

1. Об'єм копиці з заокругленою верхівкою

$$V = \pi \cdot d^2 / 6 \cdot \pi \cdot h / 2$$

2. Об'єм конусовидного стога і стога з круглим видом

$$V = (\pi \cdot d^2 \cdot 0,4 - \pi \cdot d^2 \cdot 0,12) \cdot h \cdot \pi$$

Об'єм скирти:

Високої з кругли видом

$$V = (\pi \cdot 0,5d - \pi \cdot 0,46) \cdot d \cdot h$$

2. Низької з круглим верхом

$$V = (\pi \cdot 0,52 - \pi \cdot 0,44) \cdot h \cdot d$$

3. Об'єм низької скирти з рівним верхом

$$V = (\pi \cdot 0,56 - \pi \cdot 0,55) \cdot h \cdot d$$

4. Об'єм скирти з гострим верхом

$$V = \pi \cdot h \cdot d / 4$$

Для визначення маси сіна необхідно знати склад трав і термін його зберігання. Для цього користуються спеціальними таблицями.

Якість сіна залежить від зовнішнього вигляду, воно повинно бути зеленого кольору, мати приємний запах, вміст вологи 16-17% згідно вимог ДОСТУ. В лісгоспі на даний період крім сіна з трави не одержують ніяких видів корму. Для покращення кормових угідь проводять внесення добрив і посів багаторічних трав. Добрива вносять ранньою весною, їх розтрушують по поверхні ґрунту.

В лісгоспі площі під випас худоби не відведені, а після скошування отави на сінокосах випасають велику рогату худобу з прилягаючих сел.

На мою думку раціональне використання пасовищ можливе при загінній системі випасу, перевагою є те що раціональніше використовується площа. Поліпшується склад пасовища шляхом підсіву травосуміші злаково-бобових трав та інше.

Проводиться заготівля соку берези і клена. Заготівля соку проводиться на ділянках де буде призначена РГК і ЛВР. Призначаються березові насадження 1,2,3 класів бонітету з повнотою 0,4-0,7 і кількістю дерев на 1 га 100 шт., а кленові з кількістю дерев на 1 га 50 шт. Призначаються в підсочку дерева діаметром не менше 18 см а найкраще 20 см і більше. Призначаються здорові насадження не пошкоджені шкідниками, хворобами, не суховершинні, не заболочені. В підсочку не призначаються насадження 4-5 класу бонітету, дерева в лісосмугах, парках, плюсові та елітні дерева. На підсочку видається лісовий квиток, так як і на сінокосіння та випас худоби, які затверджуються головним інженером ЛГ та директором КСЛП.

Розділ 12

Організація праці заробітної плати

12.1. Форми організації праці на різних роботах в лісгоспі

Організація праці входить до основних функцій управління і означає об'єднати людей для спільної праці, для досягнення поставленої мети. В Коропському КСЛП «Агролісгосп» розрізняють індивідуальну, ланкову і бригадну форму оплати праці.

В лісгоспі застосовуються всі види оплати праці.

Індивідуальна форма організації праці застосовується в тих випадках, колу робітник виконує одну операцію на одному робочому місці і результати його праці не впливають на іншого виконавця. Використовують на вивозці деревини, при наорюванні мін. смуг, при зборі насіння, тобто на лісозахисних, лісогосподарських і лісозаготівельних роботах.

Ланкова форма оплати праці використовується тоді, коли всі робітники виконують одну і ту ж операцію і залежать один від одного. Прикладом є механізована посадка лісу, яка включає в склад ланки тракториста, саджальників оправщиків та робітника на підносі посадкового матеріалу. Застосовувати форму функціональної ланки необхідно при виконанні окремих видів робіт.

Бригадна форма оплати праці є переважною формою організації праці в лісовому господарстві. Застосовуються найчастіше, коли на одному робочому місці виконується декілька операцій, тобто операція виконується декількома робітниками. Малі комплексні бригади, які складаються з 3-12 чоловік. В таких бригадах робітники працюють з високою продуктивністю праці, допомагають один одному, здійснюють сумісництво професій, взаємно замінюють один одного. Така форма сприяє підвищенню техніки безпеки та охорони праці в складних лісових умовах. Застосовується на лісокультурних, лісозаготівельних і лісогосподарських роботах. Робота бригад полягає в тому що вони працюють за переліком робіт, їм конкретно вказано, який об'єм робіт

треба виконати, норми виробітку цієї бригади, початок та закінчення виконання робіт. За кожною бригадою, якщо це потрібно, закріплюють машини і механізми. Перед початком робіт бригаді видають наряд на роботи. Складається журнал виконаних робіт на основі виконаних робіт.

В Агролісгоспі застосовують дві основні форми і системи оплати праці: відрядну і почасову, перевагу надають відрядній.

Відрядна - застосовується при оплаті праці за об'єм виконаної роботи чи випущеної продукції. Відрядну оплату праці застосовують по чотирьох її системах:

Непряма відрядна - це коли заробіток робітника залежить від заробітної плати основних робітників. Використовується для слюсарів, електриків, сантехніків, а в л/г вона застосовується на поточних і профілактичних ремонтах.

Пряма відрядна - коли заробіток робітника нараховують по відрядним розцінкам чи відрядним тарифним ставкам за об'єм випущеної продукції чи виконаних робіт.

Відрядно - преміальна - коли заробіток нараховують по відрядним розцінкам чи відрядним тарифним ставкам, а також виплачується премія за виконання кількісних і якісних показників.

Акордна - до початку роботи видається акордний наряд, в якому вказується об'єм робіт, норма виробітку, строк виконання, тарифний розряд, сума заробітку, а також розмір премії за виконання роботи в строк та за кожен день скорочення строку. Ця форма оплати праці є основною для нарахування заробітної плати в лісгоспі. Акордну систему в л/г застосовують на ті види робіт, які необхідно виконати і стислі строки: підготовка ґрунту, посадка лісових культур, протипожежні і лісозахисні заходи при боротьбі з хворобами та шкідниками лісу.

Почасову форму оплати праці застосовують у тих випадках коли працю важко або недоцільно нормувати.

Почасова форма оплати праці застосовується управлінським працівникам. Заробіток нараховується за відпрацьований час, тобто згідно штатного розкладу -оклад. Почасова форма має дві системи:

1. проста почасова - це коли заробіток нараховується за відпрацьовані години, дні, місяць. Погодинна, поденна і місячна оплата праці у лісництві застосовується при нарахуванні заробітної плати: ІТР, службовці, лісова охорона та робітникам: МОП та сторожам.

2. почасово-преміальна - коли крім погодинної, поденної і місячної оплати нараховується премія за виконання встановлених показників.

Оплата праці в Корпопському КСЛП базується на нормах права передбачених законом України про працю, яка передбачає регулювання розміру заробітної плати тарифними галузевими угодами та колективним договором підприємства.

12.2. Прийом і оформлення виконаних робіт. Порядок нарахування і видачі заробітної плати

Оплата праці базується на нормах Закону про працю в Україні яке перебуває регулювання розміри заробітної плати, тарифними галузевими угодами та колективними договорами підприємства. Оплата праці на рубці в молодняках проводиться згідно тарифних ставок. На рубках доглядом за лісом оплата праці проводиться згідно встановлених норм. Робочі на лісосіці преміюються за виконання, перевиконання виробничих завдань. За виконання плану норм виробітку 20% премії та за кожен % перевиконання 1%, максимальний процент премії 30%. Заробітна плата нараховується по нарядах-актах. На лісокультурних роботах заробітна плата нараховується згідно встановлених тарифних ставок на ручні роботи та для трактористів-машиністів по розрядах. Нарахування премії проводиться так як на лісосічних роботах. На лісогосподарських роботах заробітна плата нараховується також по тарифних ставках і розрядах, а премія нараховується за виконання плану, норм

виробітку 10%, максимальний розмір премії 10%. Всі ці роботи оформляються нарядами-актами на виконання робіт.

Розділ ІЗ

Облік і діловодство

13.1. Товарообіг лісних прибутків, основних засобів, матеріалів і готової продукції

Облік лісних прибутків в лісгоспі.

Отримання прибутків від дрібного лісу на пні і платного побічного користування, знос в Держбанк для зарахування в дохід бюджету, облік лісного фонду ведеться окремо від інших грошових засобів отримання платежів лісового фонду, оформити квитанцію дописом в книгу каси. Якщо платєжник перечислить лісний прибуток в Держбанк на поchtі, то замість грошей готівкою він здає в лісгосп квитанцію з пошти. Такі платежі по касі спец збірника не проводиться, лісопродукція секвестрована, або конфіскована по суду, враховується окремо, і направляється в бюджет, як лісний прибуток.

Облік готової продукції в лісгоспі.

Готовою продукцією є лісопродукція ділової деревини і. т.д., яка поступила від заготівлі, вивозки і переробки, оформлення паперів-актів на виробничі роботи, або на переробку. Списання готової продукції на випадок пошкодження, крадіжки, а також по неліквідності і інших причин проводиться по актах, реалізація проводиться по нарядах. При реалізації продукції з оплатою в касу лісгоспа, після вносу платежу, виписується ордер. Для контролю за виконанням нарядів і ходом реалізації лісгоспа веде журнали реалізації по бюджету і операціях.

На даний момент в СЛП «Агролісгоспі» ЛГ запроваджено «польський метод», що супроводжувався введенням електронного обліку деревини. Це нововведення значною мірою покращило роботу майстрів при відпуску та прийманні деревини. Також зменшилась кількість роботи з документами на лісосіці. Роботи по відпуску і прийманні лісопродукції може виконувати один майстер.

13.2. Проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей

Інвентаризація проводиться у зв'язку з необхідністю підтвердження даних бухгалтерського обліку для складання фінансової бухгалтерської звітності. Проводиться інвентаризація активів і зобов'язань підприємства. Для цього здійснюється перевірка: - основних засобів і нематеріальних активів; - товарно-матеріальних цінностей; - грошових коштів і грошових документів; - Бланків суворої звітності; - розрахунків з покупцями і замовниками, інвентаризацію проводить постійна комісія, інвентаризацію проводять у присутності матеріально-відповідальних осіб: завідуючої господарством, техніка, помічника лісничого, мисливствознавця, провідного економіста, бджоляра. Бухгалтерія підприємства у 1С- денний термін після закінчення інвентаризації відображає її результати у бухгалтерському обліку.

13.3. Перелік поточних справ, їх оформлення, реєстрація, виконання і зберігання ділових паперів

I. Лісове господарство:

1. Книга витрат лісу
2. Книга рубок догляду
3. Матеріали відводів:
  - I. - освітлення
  - II. - прочистки
  - III. - прорідження
  - IV. - прохідні рубки
  - V. - вибір. сан. рубки
  - VI. - суц. сан. рубки
  - VII. - лісовідновні рубки
  - VIII. - інші рубки
  - IX. - рубки головного користування (по роках)
4. Таксаційний опис (внесення поточних змін)
5. Планшети (внесення поточних змін)

6. Акти огляду місць рубок
7. Лісорубні квитки
8. Розпорядження ліснику
9. Акт передачі лісосік в розробку

II. Лісокультурне виробництво

1. Книга лісового насіння
2. Книга лісового розсадника
3. Книга лісових культур
4. Книга площ залишених під природне поновлення
5. Матеріали (в папках)
  - I. - тех приймання
  - II. - інвентаризація
  - III. - проектування лісокультурного вир-ва
  - IV. - лісонасіннева справа
6. Відомість доглядів (по місяцях)

III. Побічне користування

1. Пасіка лісогоспа

IV. Охорона і захист лісу

1. Книга лісопорушень
2. Книга обліку лісових пожеж
3. Книга обліку шкідників і хвороб лісу
4. Матеріали (в папках):
  - I. - протоколи про лісопорушення
  - II. - протоколи про лісові пожежі
  - III. - листки сигналізації лісової охорони
  - IV. - лісопатологічне обстеження
  - V. - природо-заповідні об'єкти
  - VI. - акти прийому - здачі обходів (дільниць)
  - VII. - акти прийому - здачі клейма
  - VIII. - акти ревізій

V. Охорона праці (згідно переліку доведеного гол. спец, з охорони праці)

VI. Копії звітних документів

1. Наряд-акти
2. Журнали виконаних робіт
3. Дані про хід розробки лісосік головного користування
4. Звіт про використання транспорту і механізмів

ВИСНОВОК

Отже, Коропське спеціалізоване лісогосподарське підприємство “Агролісгосп” є юридичною особою і має права та обов’язки.

СЛП “ Агролісгосп” створене з метою ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів, а також охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь, наданих у користування підприємству.

Головним напрямком діяльності є заготівля деревини від рубок головного користування і рубок догляду.

Основними заготовлюваними асортиментами лісопродукції є ділова деревина, технологічна сировина і дрова. Основні види побічного користування: заготівля живиці, збір грибів, ягід і лікарської сировини.

Характер і суть завдань Лісового господарства відрізняється від планових завдань інших галузей матеріального виробництва. У Лісгоспі немає показника кінцевих результатів виробничої діяльності – кількості матеріальної продукції, так як ані розмір відпуску лісу, ані приріст, ані будь-який інший об’ємний показник лісо вирощування не відповідає поняттю продукції, прийнятому в нашому народногосподарському обліку. Обсяг робіт по влаштуванню лісів визначається на основі перспективи основних лісових масивів, будівництва лісопромислових комплексів і об’ємів лісоексплуатації, а також необхідності повторного лісо облаштування після закінчення ревізійного періоду.

Взаємовідносини з партнерами будуються на основі договорів. В договорах вказуються умови поставки, оплати тощо.

Разом з проведенням заходів щодо забезпечення прискореного часткового дезінвестування позаоборотних активів доцільне виконання заходів щодо забезпечення прискореної ліквідності оборотних коштів. Для усунення проблеми, пов’язаної з низькою ціною на продукцію підприємства

слід передбачити наступні заходи як зниження ціни продукції при збереженні норми прибутку за рахунок зниження собівартості.

Ще одним необхідним заходом, який має бути проведений на підприємстві є раціоналізація кадрової політики за рахунок внутрішніх переміщень або залучення необхідних фахівців, раціоналізація форм та систем мотивації персоналу з метою зменшення плинності кадрів.

Також важливим напрямком підвищення ефективності виробничої діяльності є збалансування вирубки та відтворення лісу.

Під час проходження практики я набув таких знань з таких предметів які я вивчав в Університеті та покращив їх. Під час проходження практики я виконував певні лісогосподарські роботи такі як, відвід лісосоки до рубки головного користування таким чином я покращив практичні навички з лісівництва яке ми вичали в Університеті і т.д.

СПИСОК ВИКОРИТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коропське СЛП „Агролісгосп”

ДОДАТКИ